GUARINI VERONENSIS REGULÆ

Correctæ & in meliorem ordinem ad Emmanuelis fere normam redactæ.

In hac ultima Impressione additis insuper

De Arte Metrica, & præteritis difficilioribus ex Tursellino.

L U C Æ, MDCCXXXIV.
Typis Francisci Marescandoli. *A Pozzotorelli.*
Superiorum Permissu.

Antiquæ Numerorum Notæ.

I.	1	Significat unum.
V.	5	Quinque.
X.	10	Decem.
L.	50	Quinquaginta.
C.	100	Centum.
D.	500	Quingenta.
M.	1000	Mille.
IↃ. pro D.	5000	Quingenta.
CIC pro M.	10000	Mille.
IↃↃ.	5000	Quinque millia.
CCIↃↃ.	10000	Decem millia.
IↃↃↃ.	50000	Quinquaginta millia.
CCCIↃↃↃ.	100000	Centum millia.
IↃↃↃↃ.	500000	Quingenta millia.
CCCCIↃↃↃↃ.	10000000.	Decem centena millia.

Artes Liberales Semptem.

1 GRAMMATICA.
2 LOGICA.
3 RETHORICA.
4 ARITHMETICA.
5 MUSICA.
6 GEOMETRIA.
7 ASTROLOGIA.

GUA-

GUARINI VERONENSIS
GRAMMATICA.

GRammatica eſt Scientia rectè, doctèque ſcribendi, & loquendi, Poetas, Hiſtoricos, Auctores & cætera enarrandi, uſu, ratione, & auctoritate conſiſtens, origo & fundamentum omnium Liberalium Artium.

PArtes Grammaticæ ſunt quatuor: Videlicet, Litera, Syllaba, Dictio, & Oratio, ut Lucenſes amant Virtutes, Litera eſt minima pars vocis compoſitæ: vel litera eſt vox individua, quæ ſcribi poteſt.

Literarum quædam ſunt vocales, quædam ſunt conſonantes. Vocales ſunt quinque; a, e, i, o, u, Ex quibus fiunt ſex diphthongi; æ, au, ei, eu, œ, yi.

Conſonantes ſunt ſexdecim: b, c, d, f, g, k, l, m, n, p, q, r, ſ, t, x, z: y enim Græca vocalis eſt; h verò non eſt litera, ſed aſpirationis nota. Ex conſonantibus quædam ſunt mutæ, quædam ſemivocacales. Mutæ ſunt novem: b, c, d, l, g, k, p, q, t. Semivocales ſunt ſex: l, m, n, r, ſ, x. Liquidæ, l, & r.

Conſonantes autem ſunt, i, & u, cum eas ſequitur vocalis in eadem ſyllaba, ut Jupiter, & Venus. Sciendum eſt, quod x, & z, duplices conſonantes ſunt: x enim pro c, & s; z verò pro duplici ſſ ponitur.

DE PARTIBUS ORATIONIS.

QUot ſunt partes Orationis? Octo. Quæ? Nomen, Verbum, Participium, Pronomen, Præ-

Præpositio, Adverbium, Interjectio, & Conjunctio. Quot sunt partes declinabiles? Quatuor. Quæ? Nomen, Verbum, Participium, Pronomen Quot sunt partes indeclinabiles? Quatuor. Quæ? Propositio, Adverbium, Interjectio, & Conjunctio.

QUid est Nomen? Et illud, quod significat substantiam, & qualitatem propriam, vel communem cum casu. Nomini quot accidunt? Quinque. Quæ? Species, genus, numerus, figura, & casus. Quot sunt species Nominum? Duæ. Quæ? Primitiva, & derivativa: primitiva, ut mons; derivativa, ut montanus. Quot sunt genera Nominum? Septem Quæ? Masculinum, ut hic Julius, fœmininum, ut hæc Julia; neutrum, ut hoc templum; commune, ut hic, & hæc domus; omne, ut hic, & hæc, & hoc felix, promiscuum, ut hic Passer, & hæc Aquila, dubium, vel incertum, ut hic, vel hæc dies. Quot sunt numeri nominum? Duo. Qui? Singularis, ut homo; plural. ut homines. Quot sunt figuræ nominum? Duæ: simplex, ut animus, composita, ut magnanimus. Quot sunt casus nominum? Sex: nominativus, ut Cæsar; genitivus, ut Cæsaris, dativus ut Cæsari; accusat., ut Cæsarem; vocativus, ut o Cæsar; ablativ. ut a Cæsare. Quot sunt recti? Duo: nominativus, vocativus. Quot sunt obliqui? Quatuor. Qui? genitivus, dativus, accusativus, ablativus. Quot sunt declinationes nominum? Quinque. Quæ? prima est illa, cujus genitivus singularis in æ, diphthongum definit, ut hic Poeta, hujus Poetæ; secunda in i, ut Dominus domini, tertia in is, ut pater patris; quarta in us, vel u, ut visus visus, & cornu cornu; quinta in

ei

ei divisa syllaba, ut res rei. Quot sunt articuli nominum? Tres: hic, & hæc, & hoc, hic masculini, hæc fœminini, hoc neutri: hic, & hæc omnis, & hoc omne, hic, vel hæc incerti; hic Passer promiscui.

Quotuplex est nomen? Duplex. Substantivum, & adjectivum. Quod est nomen substabantivum? est illud, cui præponitur unus articulus, ut hic Petrus, vel duo ad plus, ut hic, & hęc advena. Quid est nomen adjectivum? Est illud, quod variatur per tres divisas voces, ut bonus, na, num, vel per tres diversos articulos, ut hic, hæc, hoc felix, & hic, hæc omnis, & hoc omne. Quotuplex est nomen substantivum? Duplex. Proprium, & appellativum. Quid est nomen proprium? Est illud, quod uni soli convenit, ut Petrus, & Lucas. Quod est nomen appellativum? Est illud, quod naturaliter est commune multorum, ut Civitas.

DE CONCORDANTIIS.

VErbum cum nominativo debet concordare in duobus, in persona, & numero: ut pręceptor docet. Relativum cum antecedente tenetur concordare in duobus, in genere, & numero: video Petrum, qui legit. Adjectivum cum substantivo tenetur concordare in tribus; in genere, in numero, & casu: ut Petrus bonus, & non bona, nec bonorum, nec boni.

QUid est Verbum? Est illud, quod cum modis, & temporibus sine casu agendi, vel patiendi est significativum. Verbo quot accidunt? Octo. Quæ Genus, tempus, modus, species, figura, conjugatio, persona cum numero. Quot sunt genera verborum? Quinq. Quæ? Activum, ut amo; Passivum, ut amor; Neutrum, ut servio; Comune, ut largior; Deponens

ut aggredior. Quot ſunt tempora verborum? Quinq. Quæ? Præſens, ut amo. Præt. imperf ut amabam. Præt. perf ut amavi Præt. pluſq. perf. ut amaveram. Futurum, ut amabo. Quot ſunt modi verborum? Quinq. Qui? Indicativus, ut amo. Imperativus, ut ama. Optativus, ut utinam amarem. Subjunctivus, ut cum amem. Infinit. ut amare. Quot ſunt ſpecies verborum? Duæ. Quæ? primitiva, ut amo, derivativa, ut amor. Quot ſunt figuræ verborum? Duæ: ſimplex, ut cupio, compoſita, ut concupio. Quot ſunt conjugationes verborum? Quatuor. Prima eſt illa, quæ habet in ſecunda perſona indicativi modi as; aut aris; ut amo, as, & amor, aris. Secunda, quæ habet es, aut eris longum, ut doceo es, & doceor ris. Tertia, quæ habet is, vel eris breve; ut lego is, & legor is. Quarta, quæ habet is, aut iris longum; ut audio is, & audior ris Quot ſunt perſonæ verborum? Tres. Quæ? prima, ut amo, ſecunda, ut amas, tertia, ut amat: in plur. prima, ut amamus, ſecunda, ut amatis, tertia, ut amant. Quot ſunt numeri verborum? Duo: ſingularis, ut amo; pluralis, ut amamus.

Verba anomala ſunt quatuor. Quæ? Sum, volo, fero, & edo, & dicuntur Anomala, quaſi ſine regula.

Verba Apocopata ſunt quatuor. Quæ? dic, duc, fac, & fer pro dice, duce, face, & fere.

QUid eſt participium? Eſt pars orationis declinabilis, quæ partem capit a nomine, partem a verbo, partem ab utroque. Participio quot accidunt? Sex. Genus, caſus, tempus, ſignificatio, numerus, figura. Quot ſunt genera participiorum? Quinque. Maſculinum, amatus. Fœmininum, ut amata.

amata. Neutrum, ut amatum. Commune, ut hunc, & hanc amantem. Omne, ut amans. Quot ſunt caſus participiorum? Sex. Nominativus, genitivus, dativus, accuſativus, vocativus, ablativus, ſicut in nomine. Quot ſunt tempora participiorum? Tria Quæ? præſens, & præter. imperf. ſimul, ut amans, & legens; præter. perf., & pluſq. perf. ſimul, ut amatus, & lectus. Futurum, ut amaturus, & legendus per ſe. Quot ſunt ſignificationes participiorum? Octo. Quæ? activa, ut amans, paſſiva, ut amatus; neutralis, ut ſerviens; comunis, ut largiens; deponentialis, ut aggrediens; neutra paſſiva, ut gaudens; neutralis paſſiva, ut vapulans; neutralis ſubſtantiva, ut ens, & futurus. Quot ſunt numeri participiorum? Duo: ſingularis, ut amans; pluralis, ut amantes. Quot ſunt figuræ participiorum? Duæ. Quæ? Simplex, ut amans; & compoſita, ut peramans.

QUid eſt Pronomen? Eſt illud, quod ponitur loco proprii nominis, & certam ſignificat perſonam. Pronomini quot accidunt? Sex Quæ? Species, genus, numerus, figura, perſona, & caſus. Quot ſunt ſpecies pronominum? Duæ. Quæ? primitiva, ut ego; derivativa, ut meus Quot ſunt genera pronominum? Quinque: maſculinum, ut meus, fœmininum, ut mea; neutrum, ut meum, commune, ut noſtras, & veſtras, omne, ut ego, & tu. Quot ſunt numeri pronominum? Duo: ſingularis, ut ego; pluralis, ut nos. Quot ſunt figuræ pronominum? Duæ: ſimplex, ut is; compoſita, ut idem. Quot ſunt perſonæ pronominum? Tres. Quæ? prima, ut ego ſecunda, ut tu tertia, ut ille. Quot ſunt caſus pronominum: Sex. Qui? nomi-

minativus, genitivus, dativus, accuſativus, vocativ. ablativ. Quot ſunt pronomina, de quibus nulla dubitatio eſt apud Latinos? Quindecim: octo primitiva, ſeptem derivativa. Quot ſunt pronomina primitiva? Octo. Quæ? Ego, tu, ſui, ille, iſte, ipſe, hic, is. Quot ſunt pronomina derivativa? Septem Quæ? Qeus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, & veſtras. Muot ſunt modi declinandi pronomina? Quatuor: primus, ſecundus, tertius, quartus. Quot ſunt pronomina primi modi? Tria Quæ? Ego, tu, ſui Quot ſunt pronomina ſecundi modi? Quinque. Ille, iſte, ipſe, hic, & is. Quot ſunt pronomina tertii modi? Quinque. Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter. Quot ſunt pronomina quarti modi? Duo: noſtras, & veſtras. Quot ſunt pronomina, quæ habent vocativum caſum? Quatuor. Quæ? tu, meus, noſter, & noſtras. Quot ſunt pronomina demonſtrativa? Quatuor. Quæ? Ego, tu hic, & iſte. Quot ſunt pronomina relativa? Quatuor. Quæ? Is, ſuus, ipſe, ſui. Quot ſunt pronomina, quæ aliquando ſunt demonſtrativa, & aliquando relativa? Unum. Quod? ille, illa, illud. Quot ſunt pronomina poſſeſſiva omnium rerum? Quinque. Quæ? Meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter. Quot ſunt pronomina poſſeſſiva gentilia, vel patria? Duo. Quæ? Noſtras, veſtras. Et ſunt alia prenomina, quæ poſſunt eſſe nomina, ut idem, &c.

QUid eſt Præpoſitio? Eſt pars orationis indeclinabilis, quæ præponitur aliis partibus orationis. Quot ſunt accidentia præpoſitionum? Unum. Quod? Caſus tantùm. Quot caſibus ſervit? Duobus. Quibus? Accuſativo, & ablativo. Quot ſunt præpoſitio-

ſitio-

ſitiones ſervientes accuſativo caſui? Triginta una. Que? Ad, apud, ante, adverſus, vel, adverſum, cis, citra, circum, circa, contra, erga, extra, inter, infra, juxta, ob, pone, per, prope, propter, ſecundum, poſt, trans, ultra, præter, ſupra, circiter, uſque, ſecus, penes. Quæ ſunt præpoſitiones ſervientes ablativo caſui? Quindecim. Quæ? A, ab, abs, cum, coram, clam, de, è, ex, pro, præ, palam, ſine, abſque, tenus. Quot ſunt præpoſitiones ſervientes utrique caſui? Quatuor. Quæ? In, ſub, ſuper, & ſubter. Quot ſunt præpoſitiones, quæ non inveniuntur niſi in compoſitione? Sex. Quæ? Di, dis, re, ſe, am, & com.

QUid eſt Adverbium? Eſt pars orationis indeclinabilis, quæ vocibus addita earum ſignificationem explanat, atque determinat, ut bene, male, mille, & alia.

Unde dicitur Adverbium? Ex ad, & verbum eo quod juxta verbum ſemper ponatur in conſtructione.

Quot ſunt accidentia Adverbii? Tria. Quæ? Species, ſignificatio, & figura. Quotuplex eſt ſpecies? Duplex. primitiva, ut tunc, derivativa, ut nuper.

Nunc, cujus ſignificationis? Temporis. Da temporis. Hodie, heri, nunc, nuper, cras, aliquando, olim, tunc, quondam, jam, ſemper, mane, modò, & dum. Da loci. Hic, vel ibi, illuc, vel inde, intus, vel foris. Da negandi. Non, nihil, nec, neque, haud, minimè, nequaquam Da qualitatis Benè, malè, doctè, pulchrè, fortitèr, & ſuavitèr. Da quantitatis. Multùm parùm modicùm, minimùm, maximè, & ſatis.

ſatis. Da comparandi. Magis, minus, plus, tam, & quam. Da ordinandi. Indè, deinceps, continuò, protinus, interea, & propterea. Da diſcretivi. Secus, ſeorſum, ſeparatim, ſecreto, ſigillatim, trifariam, & multifariam. Da remiſſivi. Vix paulatim, pedetentim, fere, & fermè. Da affirmandi. Profectò, quippe, videlicet, quidem, quidni. Da intentivi. Valde, prorſus, nimium, penitus, omnino.

Da numeri. Semel, bis, ter, quater, millies, toties & quoties. Da jurandi. Ædepol, ecaſtor, herclè, medius fidius. Da interrogandi. Nunquid, cur, quale, quamobrem. Da perſonalis. Meatim, tuatim, ſuatim, noſtratim, & veſtratim. Da dubitandi. Forſan, forſitam, fortaſſis, & fortaſſe. Da ſimilitudinis. Quaſi, ceu, ſicut, ſicuti, veluti, velut, ut, uti, & ita. Da prohibendi. Ne. Da optandi. Utinam, o, ſi. Da vocandi. Heus, & ò. Da deſpondendi. Hem, & oh. Da hortandi. Eja, age, agite. Da eventus. Forte, fortuito. Da congregandi. Simul, unà, paritèr. Da demonſtrandi. En, & ecce. Da diminutivi. Clanculum, & belle. Da eligendi. Potiùs, immò. Da ſuperlativi. Maximè minimè, doctiſſimè.

Quot ſunt figuræ adverbiorum? Duæ. Quæ? Simplex, ut diù; compoſita, ut tandiù. Adverbia localia habentur poſt Imperſonalia.

QUid eſt Interjectio? Eſt pars orationis indeclinabilis, quæ interjacet aliis partibus orationis, & varios animi affectus ſignificat.

Quot ſunt accidentia interjectionum? Unum. Quid? Significatio tantùm. Quot ſunt ſignificationes

nes interjectionum ? Octo : quæ sunt animi affectus, videlicet, dolentis, gaudentis, timentis, deridentis, admirantis, blandientis, exclamantis, & expavescentis. Da dolentis: Heu, hau, hei, & ha. Da admirantis: Papæ. Da indignantis: Racha. Da deridentis: Vah. Da expavescentis: At at. Da exclamantis: Proh. Da blandientis: Sodes, amabo. Da gaudenti: Evax, euge.

QUid est Conjunctio ? Est pars Orationis indeclinabilis, quæ conjungit cæteras partes orationis. Quot sunt accidentia conjunctionum ? Tria. Quæ ? Species, figura, & ordo. Quot sunt species conjunctionum ? Variæ; Ut patet in his versibus.

Copulat, adversat, conjungit, & approbo, causat,
Collige, disjungo, subdisjungo, eligo, junge;
Abnego, continuo, subcontinuo, dubitove.

Quot sunt figuræ conjunctionum ? Duæ. Quæ ?
Simplex, ut at; composita, ut atque.
Quot sunt ordines conjunctionum ? Tres. Qui ?
Præpositivus, subjunctivus, & communis.

REGULÆ

DE ACTIVIS.

Primus Ordo Activorum.

NOta, quod verbum activum simplex est illud, quod desinit in o, & format ex se passivum in or, & vult ante se nominativum agentem, & post se

ſe accuſativum patientem : ut ego amo Deum.

Agens eſt, à quo actus verbi egreditur : Patiens, in quod idem actus transfertur, atque recipitur.

Amo as, avi, atum per amare.
Diligo is, exi, ectum. per voler bene.
Colo is, lui, ultum. per amare, onorare, e adorare.
Siſto is, ſtiti, ſine ſupino. per fermare, e reprimere.
Sino is, vi, tum. per laſciare, e permettere cum infinito
Tango is, tetigi, tactum. per toccare.
Tracto as, avi, atum per andar maneggiando.
Palpo as, avi, atum. per maneggiare.
Fero fers, tuli, latum. per portare.
Tolero as, avi, atum. per patire.
Suſtineo es, nui, entum. per ſoſtenere.
Perfero fers, pertuli, latum. per ſopportare.
Video es, di, ſum. per vedere, & eſt animo.
Cerno is, caret per vedere, & eſt oculis.
Specto as, avi, tum. per ſtar a vedere, e guardare.
Aſpicio is, pexi, ctum. per guardare.
Perſpicio is, exi, ectum. per conoſcere apertamente.
Sentio is, ſi, ſum. per avvederſi, e aver oppinione.
Sperno is, evi, etum. } per diſprezzare.
Contemno is, pſi, ptum }
Negligo is, glexi, ctum. per traſcurare.
Deſpicio is, exi, ctum. per diſprezzare.
Proſpicio is, ſpexi, ectum. per veder dalla lunga.
Reſpicio is, exi, ctum per riguardar, e aver riſpetto.
Verbero as, avi, atum. per battere. (ammazzare.
Cædo is, cæcidi, ſum. per percuotere, tagliare, e
Deſidero as, avi, atum. per deſiderare.
Opto as, avi, tum. per deſiderare, e domandar da Dio.

Ex.

Expeto is, ivi, itum. per desiderare. 3
Appeto is, ivi, itum. per aver voglia.
Consulo is, sului, Itum. per domandar consiglio: ut consulere aliquem de aliqua re.
Adjuvo as, adjuvi, utum. per ajutare.
Cognosco is, gnovi, gnitum. per conoscere.
Agnosco is, gnovi, gnitum per conoscere.
Expecto as, avi, atum per aspettare.
Fallo is, fefelli, falsum. per ingannare, via fallit me.
Decipio is, epi, eptum. per ingannare.
Evoco as, avi, atum. per chiamar fuora.
Voco as, avi, atum. per chiamare.
Instituo is, tui, utum. per ordinare, e cominciare.
Lego is, gi, ctum per leggere, e cogliere.
Perlego is, egi, ctum. per leggere da capo a piè.
Cogo is, egi, ctum. per mettere insieme, e costringere.
Coaduno as, avi, atum. per raunare.
Perago is, egi, actum. per tirare a fine.
Absolvo is, vi, lutum. per terminare.
Finio is, ivi, itum. per finire.
Cano is, cecini, cantum. per cantare.
Canto as, avi, tum. per cantare.
Rego is, exi, ctum. per reggere, e governare.
Gero, is, essi, estum. per portare, e governare.
Uro is, ussi, ustum. per bruciare.
Cremo as, avi, tum. per istrinare.
Fastidio is, ivi, itum. per aver a noja, ut ego fastidio (vitium.
Capio is, epi, aptum. per capire, ut crumena capit
Calefacio is, eci, actum. per iscaldare. (nummos.
Ustulo as, avi, atum. per arsicciare.
Curo as, avi, atum. per curare, e medicare.

NOta, quod verbum activum possessivum vult ante se nominativum agentem, & post se accusativum patientem, & ultra genitivum pœnæ, aut peccati: ut insimulo te furti; & ablativum significantem pretium: ut emi libros duobus nummis; præter tanti, quanti magni, parvi, pluris, minoris, maximi, plurimi, minimi, nauci, flocci, pili, assis, nihili, etiam cum verbo facio junguntur: ut te nihili facio; quæ semper in genitivo ponuntur: ut plurimi duxi tuum consilium.

Arguo is, gui, utum.) per riprendere.
Redarguo is, gui, utum.)
Convinco is, vici, victum per convincere.
Reprehendo is, di, hensum. per riprendere.
Increpo as, pui, pitum. per isgridare.
Damno as, vi, tum. per dannare, e riprendere, etiam ablat.
Accuso as, vi, tum. per accusare, etiam cum præposit. de.
Incuso as, avi, tum per accusare, e riprendere.
Condemno as, avi, atum per condannare.
Punio is, ivi, itum. per punire.
Mulcto as, avi, atum. per punire i denari.
Insimulo as, avi, atum. per apporre.
Castigo as, avi, atum per castigare.
Emo is, emi, ptum per comprare, etiam sexti.
Redimo is, emi, ptum. per riscattare, etiam sexti.
Vendo is, didi, ditum. per vendere.
Loco as, avi, tum. per allogare, e dar a pigione.
Conduco is, xi, ctum per pigliar a pigione, e vettura.

Æsti-

Æstimo as, avi, atum.)
Facio is, feci, actum.)
Duco is, uxi, uctum.) per tener conto, e
Pendo is, pependi, sum.) stimare.
Habeo es, bui, bitum.)
Admoneo es, nui, itum.) per ammonire; ut
Commoneo es, nui, tum.) admoneo te hu-
Commonefacio is, eci, ctum.) jus rei, & de
Præmoneo es, nui, tum.) hac re.

Tertius Ordo Activorum.

NOta, quod verbum activum acquisitivum vult ante se nominativum agente, & post se accusativum patientem, & ultra, dativum: ut ego do panem pauperibus.

Do das, dedi, datum. per dare.
Trado is, didi, tum per dar per mano, e insegnare.
Tribuo is, bui, butum: per dare, e fare stima.
Præbeo es, bui, tum. per dare, e porgere, ut aures.
Addo is, didi, itum. per dar come animo.
Adiicio is, jeci, jectum. per accrescere.
Adjungo is, junxi, unctum. per aggiungere.
Oppono is, sui, situm. per mettere incontra.
Objicio is, jeci, jectum. per rinfacciare.
Exprobo as, avi, atum. per buttar in occhio.
Subdo is, didi, tum. per sottomettere.
Subjicio is, jeci, jectum. per sottoporre.
Subigo is, egi, actum. per soggiogare. [lettere.
Reddo is, didi, tum. per rendere, e presentar come
Restituo is, tui, utum. per restituire.
Promitto is, misi, sum. per promettere.
Spondeo es, spopondi, sponsum. per far securtà.

Recipio is, cepi, ptum. per pigliar ſopra di ſe.
Condono as, avi, atum. per condonare.
Remitto is, miſi, ſum. per perdonare.
Commodo as, avi, atum, per preſtare.
Adhibeo es, bui, bitum. per mettere: ut adhibeo diligentiam huic negocio.
Exhibeo es, bui, bitum. per rendere, e far come onore.
Mitto is, ſi, ſſum. per mandare, ut literas ad aliquem.
Lego as, avi, atum per mandare, e laſciare in teſtamento.
Mando as, avi, atum. per dar commiſſione.
Committo is, iſi, ſum. per commettere.
Impono is, ſui, ſitum per metter ſopra.
Concedo is, ceſſi, ceſſum. per concedere.
Permitto is, iſi, ſum per permettere.
Impero as, avi, atum. per comandare.
Præcipio is, cepi, ceptum. per dar precetti.
Interdico is, ixi, ictum. per intendere, eſt etiam quinti.
Commendo as, avi, atum per raccomandare.
Confero fers, tuli, latum per conferire.
Comparo as, avi, atum per aſſomigliare, e paragonare.
Præfero fers, tuli, latum. per anteporre.
Præpono is, ſui, ſitum, per metter innanzi.
Præficio is, feci, fectum per metter ſopra.
Narro as, avi, atum per narrare.
Nuntio as, avi, atum per raccontare.
Recenſeo es, ſui, ſum. per far la richieſta.
Memoro as, avi, atum. per raccontare.
Declaro as, avi, atum. per dichiarare.
Explano as, avi, atum. per iſpiegare.

Oſten-

Ostendo is, endi, ensum, & tum. per mostrare.
Monstro as, avi, tum per mostrare.
Scribo is, psi, tum, per iscrivere: ut literas ad aliquem.
Ascribo is, psi, tum. per intitolare.
Impono is, sui, situm, per mettere in tavola.
Suadeo es, si, sum. per persuadere, o confortare.
Dico as, avi, tum.] per dedicare, e consagrare.
Dedico as, avi, tum.]
Addico is, ixi, ictum. per destinare.
Dono as, avi, atum. per donare, & est liberalitatis, etiam quinti.
Nego as, avi, atum. per negare, e dir di no.

Quartus Ordo Activorum.

NOta, quod verbum activum transitivum vult ante se nominativum agentem, & post se accusativum patientem animatum, & ultra, accusativum: ut ego doceo te Grammaticam.
Doceo es, cui, ctum. per insegnare.
Dedoceo es, cui doctum. per disinsegnare.
Moneo es, nui, nitum. per ricordare.
Flagito as, avi, atum. per domandare instantemente.
Rogo as, avi, atum. per domandare, etiam sexti.
Interrogo as, avi, atum. per interrogare, etiam ablativo cum de.
Celo as, avi, atum. per tener nascosto, etiam ablativo cum de.

Quintus Ordo Activorum.

NOta, quod verbum activum effectivum vult ante se nominativum agentem, & post se accusativum patientem, & ultra, ablativum sine præpositione: ut ego spolio te veste.

Spolio as, avi, atum. per ispogliare:
Exuo is, ivi, utum. per ispogliare, ut exuere immanitatem.
Vestio is, ivi, itum. per vestire.
Induo is, ui, utum. per mettere, ut induere clementiam.
Vacuo as, avi, tum. per votare, ut vacuare dolium vino
Exhaurio is, usi, stum. per votare. etiam sexti, exhaurire puteum aqua, & aquam è puteo.
Munio is, ivi, vel munii, tum. per munire.
Fulcio is, si, tum per fortificare.
Imbuo is, bui, butum. per tingere, e informare.
Erudio is, ivi, tum. per isgrossare.
Privo as, avi, atum. per privare.
Allevo as, avi, atum. per alleggerire.
Onero as, avi, atum. per caricare.
Exonero as, avi, atum. per iscaricare.
Satio as, avi, atum. per cavar la fame.
Saturo as, avi, atum. per saziare.
Premo is, pressi, sum per aggravare.
Orno as, avi, tum, per ornare.
Decoro as, avi, tum per onorare.
Honesto as, avi, atum. per far famoso.
Sterno is, stravi, tum. per ispianare.
Afficio is, feci, ctum. per disporre, e affezionare.
Irrito as, avi, atum. per irritare.
Instigo as, avi, atum. per instigare.
Lacesso as, sivi, situm. per attizzare.
Provoco as, avi, atum. per provocare.
Commoveo es, movi, motum. per sollevare.
Concito as, avi, tum per commuovere, e concitare.
Educo as, avi, tum. per allevare: pertinet ad mores.
Alo

Alo is, lui, altum, vel alitum. per far le spese.
Peto is, ivi, tum. per andar' a dosso, e assaltare.
Dono as, avi, tum. per donare, & est præmii etiam tert.
Prohibeo es, bui, butum. per proibire, etiam sexti.
Impleo es, evi, etum. per empire, etiam genitivo.
Compleo es, evi, tum. per compire, etiam genitivo.
Impertio is, ivi, itum per partire, o far parte.
Aspergo is, ersi, sum. per ispargere, etiam tertii.

Sextus Ordo Activorum.

NOta, quod verbum activum separativum vult ante se nominativum agentem, & post se accusativum patientem, & ultra, ablativum cum præpositione a. vel ab: ut ego audio lectionem a præceptore.

Audio is, ivi, ditum. per udire.
Intelligo is, exi, ectum. per intendere.
Alieno as, avi, atum per alienare, e far nemico.
Amoveo es, ovi, motum. per rimuovere.
Averto is, erti, versum. per levare.
Abduco is, xi, ctum. per menar via.
Defendo is, di, sum per difendere.
Accipio is, epi, eptum. per ricevere.
Recipio is, epi, eptum. per pigliare, e riavere.
Recupero as, avi, atum. per recuperare, e riacquistare.
Divido is, isi, sum. per partire.
Separo as, avi, atum. per separare.
Segrego as, avi, atum. per ispartire.
Seduco is, uxi, uctum. per isviare.
Capio is, cepi, aptum. per pigliar da altri.
Sumo is, psi, ptum, per pigliar da se.

Ex-

Excipio is, cepi, ptum per eccettuare, e cavar fuora.
Suſcipio is, ſcepi, ptum. per pigliar ſopra di ſe.
Abſtineo es, vi, caret. per aſtenerſi, etiam quinti.
Vello lis, ulſi, ſum. per iſvelgere.
Avello is, avelli, vel avulſi, ſum. per iſpiccare.
Haurio is, hauſi, ſtum. per attingere, e cavare.
Diſco is, didici, caret. per imparare.
Ediſco is, edidici, caret. per imparare a mente.
Peto is, ivi, & petii, itum, per domandare.
Poſco is, popoſci. per chiedere.
Repoſco is, repopoſci, per ridomandare.
Quæro is, ſivi, ſitum. per cercare.
Arceo es, cui, itum. per rimuovere, e fare sta[illegible]ſcoſto.
Aufero fers, ſtuli, ablatum. per tor via.
Adimo is, emi ptum. per levare.
Deterreo es, rui, tum. per iſpaventare, e ſconfortare.
Abigo is, egi, actum per iſcacciare, e menar via.
Exigo is, egi, actum. per riſcuotere.

DE PASSIVIS.

Primus Ordo Paſſivorum.

NOta, quod verbum paſſivum ſimplex deſinit in or, & formatur ab activo per additionem, & vult ante ſe nominativum patientem, & poſt ſe ablativum agentem cum præpoſitione a, vel ab: ut Deus amatur a me.

Amor aris, atus, ſum. per eſſer amato.
Feror reris, latus ſum. per eſſer portato.

Secundus Ordo Paſſivorum.

NOta, quod verbum paſſivum poſſeſſivum vult ante ſe nominativum patientem, & poſt ſe
latìvum agentem cum præpoſitione a, vel ab, &
trà, genitivum pœnæ, aut peccati, vel ablativum
gnificantem pretium, præter tanti, &c. ut liber
nitur a me duobus nummis aureis.

mor eris, emptus ſum. per eſſer comprato.

endor eris, ditus ſum. per eſſer venduto.

Tertius Ordo Paſſivorum.

NOta, quod verbum paſſivum acquiſitivum vult ante ſe nominativum patientem, & poſt ſe
latìvum agentem cum præpoſitione a, vel ab, &
tra, dativum: ut panis datur a me tibi.

aris vel dare, datus ſum. per eſſer dato.

romittor eris, iſſus ſum. per eſſer promeſſo.

Quartus Ordo Paſſivorum.

NOta, quod verbum paſſivum tranſitivum vult ante ſe nominativum patientem animatum, &
oſt ſe ablativum agentem cum præpoſitione a, vel
b, & ultra, accuſativum: ut tu doceris a me Gram-
aticam.

oceor eris, ctus ſum. per eſſer inſegnato.

oneor eris, itus ſum. per eſſer ammaeſtrato.

Quintus Ordo Paſſivorum

NOta, quod verbum paſſivum effectivum vult ante ſe nominativum patientem, & poſt ſe
blativum agentem cum præpoſitione a, vel ab, &
ltra, alterum ablativum ſine præpoſitione: ut tu
oliaris a me veſte.

olior aris, atus ſum. per eſſere ſpogliato.

Ono

Ornor aris, atus ſum. per eſſer ornato.

Sextus Ordo Paſſivorum.

NOta, quod verbum paſſivum ſeparativum vult ante ſe nominativum patientem, & poſt ſe ablativum agentem cum præpoſitione a, vel ab, & ultra, alterum ablativum cum præpoſitione a, vel ex, ut lectio auditur a me a preceptore.

Audior iris, itus ſum. per eſſer udito.
Intelligor eris, ctus ſum per eſſer inteſo.
Sunt nonnulla verba, quæ a Grammaticis dicuntur Vocativa, quæ volunt ante ſe, & poſt ſe nominativum: ut vocor Petrus.
Vocor aris, atus ſum. per eſſer chiamato.
Nominor aris, atus ſum. per eſſer nominato.
Appellor aris, atus ſum. per eſſer detto.
Nuncupor aris, atus ſum. per eſſer chiamato.
Dicor eris, ctus ſum. per eſſer detto.
Videor eris, iſus ſum, per parere.
Credor eris, itus ſum. per eſſer creduto.
Exiſtimor aris, atus ſum.) per eſſer tenuto.
Habeor eris, habitus ſum.)

DE NEUTRIS.

Primus Ordo Neutrorum.

NOta, quod verbum neutrum ſimilium copulativum deſinit in um, ut ſum, & in o, ut incedo, & non format paſſivum in or: vult ante ſe, & poſt ſe nominativum; ut tu evaſiſti vir doctus, ego ſum puer.

Sum

n es, est, fui. per essere.
isto is, iti, itum. per essere, e apparire.
ado is, asi, sum per riuscire, e diventare.
cedo is, ssi, sum. per andare, est nobilium.
vo is, ixi, ictum. per vivere.
o as, eti, atum. per istar in piedi; ma per costare cum dativo: hic libet stat mihi decem quadrantibus.

Secundus Ordo Neutrorum.

NOta, quod verbum neutrum possessivum vult ante se nominativum patientem, & post se geivum agentem: ut ego egeo pecuniæ, & satago arum rerum.
eo es, gui, caret. per aver bisogno, etiam ablativo.
digeo es, gui, caret, per bisognare, etiam ablativo.
emini sti, nit, caret. per ricordarsi, etiam Accus.
emini sti, nit caret. per far menzione, etiam abl. cum de.
tago is, egi, tactum. per esser diligente.

Tertius Ordo Neutrorum.

NOta, quod verbum neutrum acquisitivum vult ante se nominativum agentem, & post se daum patientem: ut ego servio tibi.
rvio is, ivi, itum. per servire, ed essere schiavo.
ideo es, dui, caret. per istudiare, e esser partigiano.
ervio is, ivi, tum, per compiacere, e attendere.
otempero as, avi atum. per compiacere.
iceo es, cui, citum. per piacere.
splieeo es, cui, citum. per dispiacere.
veo es, vi, fautum. per favorire.
fum des, fui. per dar favore.

Incumbo is, bui, tum. per dar opera, etiam cum ad,
Intersum es, fui per esser presente. (vel in
Obsum bes, fui. per nuocere.
Officio is, feci, fectum per nuocere.
Prorsum des, fui. per giovare.
Desum dees, fui. per non essere.
Deficio cis, feci, fectum. per mancare.
Præsideo des, edi, sessum. per istar in guardia.
Antecedo Præcedo Præsto Excello Præcello Antecello Anteo per superare. Antecedere alicui, & aliquem virtute.
Præsum es, fui. per esser sopra.
Hæreo es, hæsi, sum. per appoggiarsi.
Adhæreo es, hæsi, sum. per accostarsi.
Occurro ris, ri, sum. per rimediare, e scontrarsi.
Succurro is, ri, sum. per soccorrere, e venir in mente.
Subvenio is, ni, tum. per sovvenire.
Provideo des, vidi, visum. per provedere.
Consulo is, ivi, tum. per pigliar partito, o provedere.
Invideo es, di, sum. per invidiare, e portar invidia.
Ignosco is, ovi, otum. per perdonare. (cere
Indulgeo es, ulsi, ultum. per far far vezzi, e compia-
Pareo es, rui, caret supino) per obbedire.
Obedio is, ivi, itum.)
Obsto as, iti, tum. per dar impaccio, e impedimento.
Insto as, iti, tum. per sollecitar, e star alle spalle.
Repugno as, avi, atum. per dar contra.
Acquiesco is, evi, tum. per istarsi, e esser contento.
Nubo is, psi, & nupta sum. per maritarsi etiam ablativo cum: ut mea soror nupsit illi, vel cum illo per me.

Quar-

NOta, quod verbum neutrum transitivum vult ante se nominativum agentem, & post se accusativum patientem: ut ego aro terram, & format passivum in tertiis personis utriusque numeri: ut terra aratur a me; agri fodiuntur a colono.

Are as, avi, atum. per arare.
Fodio is, fodi, fossum. per zappare, e scavare.
Colo is, lui, cultum, per lavorare, e abitare.
Sero is, sevi, satum. per seminare.
Insero is, sevi, situm. per insetare.
Meto is, essui, essum. per mietere.
Puto as, avi, atum. per pensare, e potare.
Poto as, avi, atum, vel potum. per bere.
Bibo is, bibi, itum. per bere.
Edo is, edi, esum, vel estum.] per mangiare.
Comedo is, edi, esum, vel estum.] per mangiare.
Cœno as, avi, atum. per cenare.
Rodo is, si, sum per rosicare.
Decoquo is, ctum. per digerire.
Digero is, gessi, stum. per ismaltire.
Suo is, sui, sutum. per cucire.
Dissuo is, sui, sutum. per iscucire, e disfare.
Neo es, evi, tum. per filare.
Glomero as, avi, atum, per dipanare.
Texo is, xui, xtum. per tessere.
Pango is, pepigi, pactum. per patteggiare, e far patti.
Terebro as, avi, atum. per trivellare, e forare.
Inverto is, ti, versum. per rinversare.
Calleo es, lui. per esser pratico, e sapere.
Exalo as, avi, atum. per isfiatare, ed esalare.

Molo

Molo is, lui litum. per macinare.
Pinſo is, ſui, ſtum, & pinſum. per far pane.
Sarcio is, ſi, tum. per riparare, e rappezzare.
Reſarcio cis, ſi, tum. per rifare, e racconciare.

Quintus Ordo Neutrorum.

NOta, quod verbum neutrum effectivum vult ante ſe nominativum patientem, & poſt ſe ablativum agentem ſine præpoſitione: ut ego gaudeo bonis nunciis.

Gaudeo es, viſus, ſum. per rallegrarſi, aver piacere.
Mœreo es, ſtus, ſum. per attriſtarſi, e aver diſpiacere.
Doleo es, lui, itum. per dolerſi, doleo capite, ex capite, & caput mihi dolet: doleo tuum caſum.
Caleo es, lui caret. per eſſer caldo.
Frigeo es, gui caret. per eſſer freddo.
Ferveo es, bui caret. per bollire.
Deferveo es, bui caret. per mancar il caldo e'l bollore.
Tepeo es, pui, caret. per eſſer pigro.
Tepeſio is, actus, ſum. per intiepidirſi.
Torpeo es, pui, caret. per eſſer pigro.
Langueo es, gui caret. per eſſer languido.
Vireo es, rui caret. per eſſer verde.
Areo es, rui caret. per eſſer ſecco.
Rubeo es, bui caret. per eſſer roſſo.
Nigreo es, grui caret. per eſſer nero.
Albeo es, bui, caret. per eſſer bianco.
Palleo es, lui c. per eſſer pallido, e diventare ſmorto.
Algeo es, xi caret. per eſſer freddo.
Stupeo es, pui caret. per iſtupire.
Turgeo es, ſi caret. per gonfiare, e inſuperbire.
Floreo es, rui caret. per fiorire.

Ca-

;areo es, rui, ritum. per non aver o esser senza.
'aco as, avi, atum. per istar ozioso.
)tficio is, feci, ectum. per mancare: ut ego deficio nummis, & nummi deficiunt mihi.
:xubero as, avi, atum. per abbondare.
ıffluo is, xi, xum. per esser affluente.
:onsto as, stiti, um. per esser fatto, etiam abl. cum ex
,aboro as, avi, tum. per aver male abl. cum præpositione, & sine: laborare capite, vel ex capite.

'extus Ordo Neutrorum, quæ neutra passiva dicunt.

NOta, quod verbum neutrum passivum vult ante se nominat. patientem, & post se ablat. agenem cum præp. a vel ab: ut ego vapulo a Præceptore.
'apulo as, avi, atum. per esser battutu.
/eneo is, ivi, vel venii, venum. per esser venduto.
'io is, factus sum. per esser fatto.

Septimus Ordo Neutrorum.

NOta, quod verbum neutrum absolutum vult ante se nominat. agentem, & post se non regit asum sine præposit. posita, vel subintellecta: ut ego o in forum, & ego ambulo per Urbem.
:o is, ivi, itum. per andare.
Aaneo es, mansi, sum, per istare.
'enio is, ni, entum. per venire.
'ereo is, ivi, vel rii, itum. perire.
)beo is, ivi, itum. per morire.
)ccido is, di casum. per andar sotto, come il Sole.
)iscedo is, cessi, ssum. per andarsene.
ıbeo is, ivi, itum. per partirsi.
.xeo is, ivi, itum. per uscire.
ıedeo is, ivi, tum. per ritornare.

Re-

Remigro as, avi, atum. per tornare ad abitare.
Remeo as, avi, atum. per ritornare.
Procedo is, essi, sum. per andar avanti.
Pergo is, rexi, ectum. per andare.
Persto as, stiti, itum. per istar saldo.
Permaeo es, mansi, sum. per perseverare.
Ambulo as, avi, atum, per andar a spasso.
Resideo es, edi, ssum. per restare, e fermarsi.
Tussio is, ivi, itum. per tossire.
Vivo is, ixi, ctum. per vivere, stentare, e trionfare.
Succusso as, avi, atum. per trottare.
Oscito as, avi, atum. per isbadigliare.
Sterto tis, tui caret. per sornacchiare, e russare.
Screo as, avi, atum. per ispurgarsi.
Jaceo es, cui, caret. per giacere, e covare.
Cubo as, bui, bitum. per giacere, e star a basso.
Quiesco is, evi, etum. per riposarsi, e star in se.
Dormio is, ivi, tum. per dormire.
Sedeo es, sedi, sum. per sedere.
Surgo is, rexi, ctum. per levarsi su, e drizzarsi.
Exulo as, avi, tum. per esser bandito, o andar in bando: ut fures exulant per Prætorem a Patria.
Huc spectant localia, quæ habentur suo loco.

Neutrum Passivum.

NOta, quod verbum neutrum passivum in præteritis perfectis, & in his, quæ derivantur ab eis, retinet literaturam passivorum, in cæteris vero neutrorum.

Soleo es, itus sum per solere, & esser usato. infinito.
Consuesco is, evi, vel etus sum. per avvezzarsi. infinito, vel dativo.

As-

Tuefco is, vi vel tus fum. per effer affueto. inf. dat.
ido is, us fum. per confidarfi. dat. vel infinito.
udeo es, fus, fum. per ardire accuf., vel infinito.

Primus Ordo Deponentium.

NOta, quod verbum deponens fimplex eft illud, quod definit in or, & vult ante fe, & poft fe ominativum, ut ego revertor mœftus.
rælior aris, atus fum. per combattere.
uctor aris, atus fum. per far alla lotta.
raffor aris, atus fum. per affaffinare.
Jafcor eris, natus fum. per nafcere.

Secundus Ordo Deponentium.

NOta, quod verbum deponens poffeffivum vult ante fe nominativum agentem, poft fe genitium patientem: ut Deus miferetur peccatorum.
Aifereor eris, ertus fum. per aver mifericordia.
ecordor aris, atus fum. per ricordarfi.
eminifcor eris, caret præt. per ricordarfi.
)blivifcor eris, tus fum. per ifmenticarfi, etiam activ.
'otior ris, tus fum per acquiftar, e impadronirfi.

Tertius Ordo Deponentium.

NOta, quod verbum deponens acquifitivum vult ante fe nominativum agentem, & poft fe ativum patientem: ut ego auxilior tibi.
uxilior aris, atus fum. per ajutare.
)pitulor aris, atus fum per dar ajuto.
uffragor aris, atus fum. per dar favore in pallotte.
Refragor aris, atus fum. per dar contro in pallotte.
Adverfor ris, atus fum. per dar contro, e effer contra.
Blandior iris, itus fum. per carezzare, e fefteggiare.
Adulor aris, atus fum. per lufingare.

AT-

Aſſertior iris, ſenſus ſum, per acconſentire.
Medeor ris, caret præterito. per rimediar, e medicare.
Iraſcor ris, atus ſum. per adirarſi, e corucciarſi.
Obſequor queris, quutus ſum. per compiacere.
Gratificor aris, tus ſum. per gratificare, e far piacere.
Inſidior aris, tus ſum. per far inſidie, e aguati.
Gratulor aris, atus ſum. per congratularſi, hac re, & de hac re alicui, & aliquid alicui.

Quartus Ordo Deponentium.

Nota, quod verbum deponens tranſitivum vult ante ſe nominativum agentem, & poſt ſe accuſativum patientem: ut ego ſequor Petrum.

Sequor ris, utus ſum. per ſeguitare, e andar dietro.
Imitor is, tus, ſum. per imitare, e contrafare.
Aſſequor eris, utus ſum. per arrivare.
Conſequor eris, utus ſum. per conſeguire.
Adipiſcor eris, ptus ſum per acquiſtare.
Perſequor ris, utus ſum. per ſeguitare, e perſeverare.
Inſequor eris, utus ſum. per ſeguitare,
Periclitor aris, tus ſum. per andar a pericolo.
Arbitror aris, tus ſum. per giudicare, e ſtimare.
Opinor aris, tus, ſum. per aver opinione.
Reor eris, tus ſum. per penſare, e credere.
Ulciſcor eris, ultus ſum. per far vendetta, e punire.
Aggedior ris, eſſus ſum. per aſſalire, e metter mano.
Adorior iris, ortus ſum. per aſſaltare.
Solor aris, tus ſum. per conſolare in fatti.
Conſolor aris, tus ſum. per conſolare in parole.
Prædor aris, atus ſum. per rubare.
Populor aris, tus ſum. per metter a ſacco, e guaſtare.
Precor aris, atus ſum. per pregare.

De-

Deprecor aris, atus ſum. per muover pregando.
Execror aris, atus ſum. per beſtemmiare.
Deteſtor aris, atus ſum. per deteſtare.
Abominor aris, atus ſum. per abominare.
Teſtor aris, atus ſum. per teſtificare, e chiamare in teſtimonio.
Aloquor eris, utus ſum per abboccarſi.
Patior eris, aſſus ſum. per patire, e ſoſtenere.
Perpetior eris, eſſus ſum. per patire lungamente.
Miſeror aris, atus ſum. per aver compaſſione.
Metior iris, menſus ſum, per miſurare.
Loquor eris, utus ſum. per parlare etiam abl. cum de.
Aſpernor aris, atus ſum per diſprezzare.
Lucror aris, atus ſum. per guadagnare.
Tutor aris, atus ſum. per difendere.
Queror ris, ſtus ſum. per lamentarſi. etiam ablativo cum de.

Quintus Ordo Deponentium.

NOta, quod verbum deponens effectivum vult ante ſe nominativum patientem, & poſt ſe ablativum agentem ſine præpoſitione: ut ego lætor honeſtis voluptatibus.
Lætor aris, atus ſum. per rallegrarſi.
Triſtor aris, atus ſum per attriſtarſi.
Stomachor aris, atus ſum. per iſtizzarſi.
Indignor aris, atus ſum. per iſdegnarſi.
Delector aris, atus ſum. per dilettarſi.
Glorior aris, atus ſum. per vantarſi.
Iraſcor eris, tus ſum. per adirarſi, etiam dativo.
Expergiſcor eris, ectus ſum. per iſvegliarſi.
Baccor aris, tus ſum. per infuriarſi, e far pazzìe.
Nitor

Nitor eris, ſus ſum per appoggiarſi, ent. abl. cum in.
Utor ris, ſus ſum. per uſare, adoperare, e ſervirſi.
Abutor eris, uſus ſum. per abuſarſi.
Fruor eris. itus ſum. per godere.
Perfruor eris, itus ſum. per goderſi fino all' ultimo.
Fungor eris, ctus ſum. per fare, e finire.
Veſcor eris, caret præterito. per mangiare, & eſt- nominum.

Sextus Ordo Deponentium.

NOta, quod verbum paſſivum deponens vult ante ſe nominativum patientem, & poſt ſe ablativum agentem cum præpoſitione a, è ex ut malum naſcitur ex otio.

Naſco eris, natus ſum. per naſcere.
Orior itis, ortus ſum. per naſcere, e levarſi ſu.
Exorior itis, ortus ſum per iſcoprirſi, e lavarſi ſu.
Renaſcor eris, atus ſum. per rinaſcere.
Proficiſcor eris, fectus ſum. per partirſi.

Septimus Ordo Deponentium.

NOta, quod verbum deponens duplex vult ante ſe nominativum agentem, & poſt ſe accuſativum, & ultra dativum, ut minor tibi mortem.

Minor Aris, atus ſum per minacciare.
Largior iris, itus ſum. per donare.
Gratificor aris, atus ſum per far piacere.
Confiteor eris eſſus ſum. per confeſſare.
Polliceor eris. citus ſum. per promettere.
Gratulor aris, latus ſum. per congratularſi, o rallegrarſi Gratulor tibi hoc, & de hoc.
Sequentia ultra accuſativum volunt ablativum ſine præpoſitione, ut muneror diſcipulos libris.

Mune-

Muneror aris, atus sum. per presentare.
Remuneror aris, atus sum. per rimunerare.
Impertior iris, tus sum. per donare: etiam activ. cum dat.

Sequentia, ultra accusativum, habent ablativum cum ab, & de; ut precor salutem a Deo.

Sciscitor aris, atus sum.) per domandare
Percontro aris, atus sum.) per sapere.
Precor aris, atus sum. per pregare.
Deprecor ris, atus sum. per rimuovere pregando.
Merçor aris, atus sum. per pigliare in prestito.
Furor aris, tus sum. per rubare, etiam Dativo.

Octavus Ordo Deponentium.

Nota, quod verbum deponens absolutum vult ante se nominativum agentem, & post se non regit casum, nisi cum præpositione, ut ego lachrymor.

Lachrymor aris, atus, sum. per lacrimare.
Labor eris, psus, sum. per iscorrere, e sdrucciolare.
Proficiscor ris, ectus sum. per andare, e procedere.
Revertor eris, ersus, sum. per ritornare.
Nugor aris, atus, sum. per cianciare.
Morior eris, mortuus sum. per morire.
Jocor aris, atus, sum. per motteggiare.
Ratiocinor aris, atus sum. per far conto.
Vagor aris, atus sum. per andare a spasso.
Periclitor aris, atus sum. per andare a pericolo, cum ablativo etiam sine præpositione.
Conor aris, atus, sum. per isforzarsi,
Tumultuor aris, atus, sum. per venire alle mani.
Dominor aris, atus, sum. per signoreggiare; in aliquem, & in aliqua re dominari.

DE COMMUNIBUS.

NOta, quod verbum commune desinit in or, & quando habet significationem activam, vult ante se nominativum agentem, & post se accusativum patientem; ut ego largior equum: Quando verò passivam, vult ante se nominativum patientem, & post se ablativum agentem cum præpositione; ut equus largitur a me.

Largior is, tus sum. per donare, e esser donato.

Experior is, tus sum per provare, e esser provato.

Veneror is, tus sum. per onorare, e esser onorato.

Moror aris, tus sum.]
Remoror is, tus sum.] per istare, indugiare, ritarda-
Immoror is, tus sum.] re, ed esser ritardato.
Commoror is, tus sum.)

Osculor aris, tus sum. per baciare, ed esser baciato.

Hortor aris, tus, sum.) per confortare, ed esser
Exhortor aris, tus sum.) confortato.

Cohortor aris, tus sum. per confortare insieme, ed esser confortato.

Criminor aris, tus sum. per biasimare, ed esser biasimato.

Amplector eris, xus sum.) per abbracciare, ed es-
Amplexor aris, tus sum.) ser abbracciato.

Interpretor aris, atus, sum. per interpetrare, esporre, ed esser espolto.

Hospitor aris, atus sum. per albergare, ed esser albergato. Non utantur discipuli his verbis in significatione passiva, nisi in præteritis, & formatis ab eis.

De-

DE VERBIS IMPERSONALIBUS.

VErbum impersonale est, quod caret numeris, atque personis; & est duplex; activum in t, ut refert; passivum in tur, ut legi ur.

Impersonale passivæ vocis formatur a verbis desinentibus in o, Activis, Neutris, Acquisitivis, Transitivis, & Absolutis, & construitur ante se cum ablativo agente cum a, vel ab; post se verò cum casibus sui verbi: ut a patre studetur litteris; a filio itur ad bellum. Sed Activa, & Neutra Transitiva, quando habent casum post se, convertuntur passivè: ut a nobis coluntur agri, a nobis tractantur studia litterarum.

DE IMPERSONALIBUS.

PRima classis impersonalium activæ vocis absolutè ponitur sine ullo casu; ut pluit, ningit.

Pluit ebat, uit. per piovere. etiam abl. e accus. post.
Ningit ebat, ixit. per nevicare.
Tonat abat. nuit. per tonare.
Grandinat abat, avit. per grandinare.
Fulgura bat, avit. per folgorare, o lampeggiare.

SEcunda ponitur cum genitivo, & infinito; ut omnium interest rectè facere. Sine infinito, fit personalis, & quærit ante se nominativum agentem, post se genitivum patientem; ut hoc interest Reipublicæ. Sed pro genitivis mei, tui, sui, nostri, vestri, utimur ablativis mea, tua, sua, nostra, vestra: ut tua interest discere; mea istud nihil refert.

At cum verbo Est, meum, tuum, suum, nostrum, & vestrum dicimus; ut meum est docere.

Intereſt erat, fuit.) per appartenere, importare,
Refert ebat, tulit.) ed eſſer utile.
Eſt erat, fuit. per eſſer offizio.

TErtia cum Dativo, & infinito; ut Militi placet pugnare. Sine infinito eſt perſonalis, & quærit ante ſe nominativum agentem, & poſt ſe dativum patientem; ut bellum placet militibus.

Placet ebat, cuit. per piacere.
Accidit ebat, dit. per accadere.
Conducit ebat, xit. per eſſer utile.
Licet ebat, cuit. per eſſer lecito.
Convenit ebat. venit per convenire.
Vacat abat, avit. per aver tempo.

QUarta cum accuſativo, & infinito; ut bonos viros non decet ſimulare. Sine infinito eſt perſonalis, & quærit ante ſe nominativum agentem, poſt ſe accuſativum patientem; ut ſimulatio dedecet bonos viros.

Decet ebat, cuit. per convenire.
Dedecet ebat, cuit. per diſconvenire.
Juvat abat, juvit. per giovare.
Delectat abat, vit. per dilettare.
Oportet bat, tuit. per biſognare, cum accuſ. & infin.

QUinta cum accuſativo cum ad, & infinito: ut ad me pertinet interpretari Grammaticam. Sine infinito eſt perſonalis, & quærit ante ſe nominativum agentem, & poſt ſe accuſativum cum ad: ut hoc ſpectat ad me; res attinet ad te.

Pertinet ebat, nuit.)
Attinet ebat, nuit.) per appartenere.
Spectat abat, avit.)

Sexta

SExta est semper impersonalis, & construitur ante se cum accusativo patiente, post se verò cum genitivo agente, vel infinito; ut me pœnitet peccatorum, vel peccasse.

Pœnitet ebat, nituit per pentirsi.
Tædet bat, pertæsum est. per rincrescere.
Miseret bat, sertum est. per aver misericordia.
Piget bat, guit, & pigitum est. per attristarsi.
Pudet bat, duit, & puditum est per vergognarsi.

SEptima sequitur naturam sui Infiniti; nam hoc si fuerit impersonale, est impersonalis, & eosdem cum illo casus recipit; ut avaros tædere solet fortunæ suæ. Si verò infinitum est personale, fit personalis, & quærit ante se nominativum, post se infinitum cum casibus: ut omnes homines debent servire Deo; & a me scribi debet, & non, debetur.

Incipit ebat, incepit. per cominciare.
Desinit ebat, sinit. per cessare.
Debet ebat, buit. per dovere.
Solet ebat, solitum est. per solere.
Potest erat, tuit. per potere.

HÆc verba benefit, malefit, satisfit junguntur ablativo cum præpositione a, vel ab agente, & dativo patiente: ut a me benefit tibi; & nunquam infinitis junguntur.

Verba volo, malo, nolo, semper sunt personalia, & volunt ante se nominativum; ut volo pœnitere.

De Adverbiis, & Motibus localibus

ADverbia localia interrogativa, relativa, & infinita, sunt sex: Ubi, quò, undè, quà, quorsum, & quosque. Ubi, significat statum in loco.

Quò, significat motum ad locum. Unde, de loco. Qua, per locum. Quorsum, versus locum. Quousque, usque ad locum

1 Hæc adverbia significant statum in loco: Hic, isthic, illic, intus, foris, ibi, ibidem, usquam, nusquam, & cætera composita ab ubi, & ibi; ut alibi, necubi, sicubi, ubique, ubivis, ubicunque, ubilibet.

2 Hæc adverbia significant motum ad locum: Huc, istuc, illuc, intrò, foras, aliò, illò, eo, eodem, & composita a quò; ut siquò, nequò, aliquò, quovis, quocunque, quoque, quolibet, utroque.

3 Hæc adverbia significant motum de loco: Hinc, istinc, illinc, intus, foris, inde, aliunde, &c. composita ab unde; ut sicunde, necunde, alicunde, undique, undecunque, undelibet, undevis, & utrinque

4 Hæc adverbia significant motum per locum: Hac, isthac, illac, alia, illa, eadem, & composita a qua; ut siqua, nequa, aliqua, quavis, quacunque, & qualibet.

5 Hæc adverbia significant motum versus locum: Horsum, istorsum, illorsum, sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrorsum, aliorsum, & composita a quorsum, ut siquorsum, nequorsum, aliquorsum.

6 Hæc adverbia significant motum usque ad locum: Hucusque, istucusque, illucusque, quousque, eousque, quonamusque

DE MOTIBUS LOCALIBUS.

NOmina propria Urbium, & Oppidorum ponuntur sine præpositionibus. In loco, si fuerint primæ, vel secundæ declinationis, in genitivo; ut

ut ego ſtudui Peruſiæ, dum tu fuiſti Aretii: Si tertiæ, in ablativo; ut fui Neapoli, Carthagine, Tiburi: Pluraliter declinata in ablativo; ut Marcus negotiatur Venetiis. Ad locum, in accuſativo; ut eo Romam, Neapolim, Athenas. De loco, & per locum, in ablativo; ut venio Florentia, tranſivi Puteolis. Verſus locum, & uſque ad locum, in accuſativo cum verſus, & uſque; ut eo Peruſiam verſus, Neapolim uſque, uſque Romam.

1 Domus, & Rus numero ſingulari ponuntur tamquam Urbium propria; ut ſum Domi, Ruri, vel Rure, Eo Domum, Rus venio, vel tranſeo Domo. Rura etiam accuſativo plurali, & Domos dicimus; ut Milites dimiſſi ſunt Domos.

2 Item Humus, Militia, Bellum; ſed in loco tantum: ut jacet humi, clarus belli, domi, militiæque.

3 Atſi omnia prædicta nomina cum quavis alia dictione conjuncta fuerint, ponuntur cum præpoſitionibus; ut venio ex urbe Roma; fui in pulchra domo.

4 Excipe hos adjectivos meus, tuus ſuus, noſter, veſter, & alienus, quæ fere reſpuunt præpoſitionem; ut malo ſecurus vivere domi meæ, quàm cum periculo alienæ. Cum ſubſtantivis autem utroque modo copulantur; ut Lepidus profectus eſt Forum Livii, vel ad Forum Livii; Clodius deprehenſus eſt domi Cæſaris, vel in domo Cæſaris.

5 Nomina verò Inſularum, Regionum, & aliorum locorum, item appellativa ſtatus in loco, ponuntur in ablativo cum præpoſitione in. Ad locum in accuſativo cum in, & ad. De loco cum de, é, ex. Per locum, cum per.

DE INFINITIS.

INfinitum verbi est modus, qui ab altero verbo pendet. Hoc si fuerit personale, construitur ante cum accusativo loco nominativi; post se verò cum casibus sui verbi: ut adio, te studere Poetis, & opto meum filium benè valere. Si verò fuerit impersonale, nullum mutat casum; ut puto tua interesse legere Virgilium; volo a te obediri parentibus.

1 Amatum esse, amandum esse, amaturum esse declinantur more adjectivorum, & cum substantivis conveniunt genere, numero, & casu. Esse verò interdum omittitur: ut spero meas literas maximum apud te pondus habituras, vel esse habituras.

2 Amatum iri non mutatur, sed omni genere, & utrique numero attribuitur; ut arbitror tua negotia brevi confectum iri; spero tuas spes auditum iri.

3 Amaturum esse, est futurum simplex: Amaturum fuisse, est futurum mistum, quod constat ex futuro, & præterito. So,che averesti letto, se avessi avuto il libro,scio te lecturum fuisse,si librum habuisses.

4 Quod si verbum supino caret, quandoque etiam si non caret, utimur hac circuitione, foro ut, vel futurum esse, vel futurum fuisse: ut credo fore ut discas: vel futurum fuisse, ut disceres, & hoc postremum est futurum mistum.

5 Verba monendi, petendi, rogandi, suadendi, & his contraria Conjunctivum potiùs volunt, quam in infinitum; ut te rogo, hortor, moneo, suadeo, ut venias; non te venire.

6 Imperfectum subjunctivi non ferè effertur per infini-

infinitum, ſed exponitur hoc pacto: Penſo, che tu otterreſti. Puto impetrares, vel quod impetrares, vel impetrares, ut opinor. Contra Hiſtorici, & Poetæ infinitum ſæpè uſurpant pro præterito imperfecto Indicativi. Ter. Eunuch. Invidere omnes mihi, pro invidebant, vel invidere incipiunt.

8 At cum verbo Licet cum infinito meliùs dativum junge; ut vobis licet docere. Amphibologia vitanda, mutatione generis, ſic; video te negligere Deum, video Deum a te negligi.

DE GERUNDIIS.

GErundium ponitur pro infinito, & formatur ab omnibus verbis perſonalibus a genitivo præſentis participii, mutata tis in do, dum, ut rediens, redeuntis, redeundi, do, dum. Habet autem omnes caſus, præter vocativum, & conſtruitur poſt ſe cum caſibus ſui verbi, ſi activè ponitur; nam paſſivè, ſine caſu uſurpatur.

1 Nominativus deſinit in dum, & neceſſitatem, ſivè Officium quoddam ſignificat, poniturque cum verbo ſubſtantivo, & dativo; ut, nobis eundem éſt Romam.

2 Genitivus deſinit in di, & adhæret nominibus ſubſtantivis, vel adjectivis quibuſdam; ut, peritus dicendi, inſolens navigandi, certus eundi; mihi otium non eſt ad tuas litteras reſcribendi.

3 Dativus deſinit in do, & adhæret verbis, ſeu nominibus adjectivis dativum poſcentibus; ut, ſum aptus natando; non ſum ferendo; non ſum ſolvendo; patrem quærendo operam do.

4 Accuſativus in dum ponitur cum præpoſitio-

 nibus

nibus ad, ob, inter; ut promptus ad dicendum; ob, vel propter te redimendum; inter cœnandum. Cum verbis autem, quæ accuſativum regere poſſunt, etiam paſſivè uſurpatur; ut, Cicero facilis eſt ad explicandum, difficilis ad imitandum. Cum infinito eſſe, vel poſito, vel ſubaudito, vim habet nominativi; ut, tempori ſerviendum puto.

5 Ablativus vel ponitur ſine præpoſitionibus; ut legendo Tullium, proficies: vel cum præpoſitionibus a, ab, ex, in, & de; ut in alloquendo victorem: de redeundo in Italiam: Cæſar a militando traductus eſt ad philoſophandum, ideſt, a militia ad Philoſophiam. Si paſſivè ſignificat, non admittit præpoſitionem; ut memoria excolendo augetur, ideſt, dum excolitur.

Gerundia ſolùm, quæ habent accuſativum, poſſunt fieri gerundiva; ut eſt tempus ſcribendi lectionem, & ſcribendæ lectionis, & ſcribendarum lectionum.

DE SUPINIS.

SUpinum in um ſemper eſt ſignificationis activæ, & retinet ſui verbi ſignificationem, & conſtructionem, & adhæret verbis ſignificantibus motum ad locum. Eo petitum veniam, mitto rogatum auxilium, ſed elegantiùs reſolvitur per Gerundium, vel Gerundivum cum præpoſitione ad, & inter. Eo ad rogandum auxilium, & ad petendam veniam.

Supinum in u habet ſignificationem paſſivam, & ponitur ſine caſu, pendetque a nominibus adjectivis facili, difficili, digno, incredibili, miro, optimo, fœdo &c. res digna ſcitu, optima factu, pulcherrima dictu.

DE

DE PARTICIPIIS.

PArticipium nomen eſt adjectivum, quod derivatur ab omnibus verbis perſonalibus, & cum antecedente ſubſtantivo conſentit, habetque a tergo caſus ſui verbi: ut Pueri ſtudentes Ciceroni, multùm proficiunt, ideſt, qui ſtudent, quia ſtudent, quamdiù ſtudent, ſi ſtudeant, &c. pro ut ſententiæ magis convenire videtur.

1 Ab activis duo fiunt participia: Unum præſentis, & præteriti imperfecti, quod formatur a prima perſona præteriti imperfecti, mutata ultima ſyllaba in us; ut amabam, amans, ideſt, qui amat, vel amabat: Alterum futuri, quod formatur a Supino, addita rus; ut amatu, amaturus, ideſt, qui amabit.

2 A paſſivis item duo: Unum præteriti perfecti, & pluſquam perfecti, quod formatur ab eodem ſupino addita s, ut amatu, amatus, ideſt, qui amatus eſt, vel erat. Alterum futuri, quod formatur a genitivo præſentis participii, mutata tis in dus, ut amans, amantis, amandus, ideſt; qui amabitur.

3 A neutris duo, ſerviens, ſerviturus; ſed a tranſitivis quatuor, arans, aratus, araturus, & arandus. A neutro paſſivo tria, gaudens gaviſus, & gaviſurus.

4 A communibus tria in activa ſignificatione, amplectens, amplexus, & amplexurus; duo in paſſiva, amplexus, & amplectendus.

5 A deponentibus tria, ſequens, ſequutus, & ſequuturus.

DE PARTICIPIIS ABSOLUTIS.

PArticipia præsentis temporis, aut præteriti, si defuerit verbum, quo regi possint, absoluta dicuntur, & cum suo nomine, aut pronomine copulata ponuntur in ablativo; ut, ardente bello Græcia, direptisque fortunis omnium, Musæ aliò commigrarunt, idest, dum Græcia bello arderet, & fortunæ omnium direptæ fuissent. Etiam aliquando participium futuri in rus; ut, venturo Cæsare, prædam ignavæ liquere manus, idest, cum esset venturus Cæsar.

Participium ens, non exprimitur, sed subauditur; ut, Cicerone Consule, res Romana majorem in modum floruit, idest, cum Cicero Consul esset.

Quod si participium in vulgari lingua habet speciem absoluti, velut cum suo nomini, vel pronomini antecedit; videre oportet, num in aliquo casu convenire possit cum verbo sequente: ut, cogitanti mihi, quid ad te scriberem, nihil in mentem venit; &, conantem me dicere, pudor deterruit.

DE COMPARATIVIS.

COmparativum dicitur nomen adjectivum, quod declinatur per tres articulos, & duas voces in or, & in us: Ut hic, & hæc doctior, hoc doctius; & formatur a nominibus adjectivis, quorum significatio augeri potest, vel minui a primo casu desinente in i, ut forti, fortior, idest, magis fortis & construitur post se cum ablativo sine præpositione, vel alio casu cum Quàm, qui pendet a verbo ut vilius argentum est auro, virtutibus aurum: & judico te fortiorem, quàm Cæsarem, vel quàm sit Cæsar.

Ad-

Admittit præterea alium ablativum ſignificantem exceſſum: ut ſum longior te tribus digitis; item alios caſus ſui poſitivi: ut amantiorem me tui habes neminem, & tuis aptiorem negotiis. Hoc, eò, quò, tantò, quanto, paulo, aliquantò, multo, & longè, nimiò, nihilò comparativis junguntur: ut quò quiſque nobilior eſt, eò debet eſſe modeſtior. Anomala ſunt plùs, minùs, melior, pejor, minor, major. Nomina, quæ ante vocalem ſyllabam habent, raròformant comparativum, ut pius, idoneus, &c.

DE SUPERLATIVIS.

SUperlativum dicitur nomen adjectivum per tres diverſas voces; ut doctiſſimus, ſſima, um, quod fit ab iiſdem nominibus, quæ comparativum formant a primo caſu finente in i, addita s & ſimus: ut forti, fortiſſimus: Sed deſinentibus in r, formatur a nominativo, addita rimus, ut niger, nigerrimus. Quinque in limus facilis, agilis, gracilis, humilis, ſimilis cum compoſitis, ut ſimilſimus, diſſimillimus, difficillimus. Habet autem Superlativus ſignificationem poſitivi cum maximè, ut doctiſſimus, ideſt, maximè doctus; conſtruiturque cum genitivo plurali, vel ſingulari nominis collectivi, & ad plures ſui generis comparatur, ut Hector fuit fortiſſimus Trojanorum, vel Trojanæ gentis. Quandoque genitivus mutatur in ablativum cum ex, vel de, aut in accuſativum cum inter; ut Demoſthenes fuit eloquentiſſimus Græcorum, vel ex Græcis, vel inter Græcos; & ſuperlativis adduntur adverbia longè, tanto, quantò, & quàm, ſed hoc ultimum ſine ca-

ſu, & frequentiſſimè cum verbo poſſum: ut quàm breviſſimè, & quam facillimè potero, rem expediam.

DE PATRONYMICIS.

PAtronymicum nomen eſt illud, quod a propriis nominibus Patrum, vel Avorum derivatur in des, & ſignificat filios, vel nepotes, cum Genitivo primitivi. Aeacides, ideſt, filius, vel nepos Aeaci. Abuſivè quoque derivatur a nominibus Matrum, ut Ilias, ideſt, Iliæ filius. Similiter a Regibus, ut Romulides, ideſt, Romanus a Romulo. A fratribus, ut Phaetontiades, ideſt, Sorores Phaetontis. Duplex eſt patronymicum, Maſculinum, & Fœmininum.

Patronymica maſculina ſunt ſemper declinationis primæ, Hectorides Hectoridæ, filius Hectoris; Fœminina verò ſunt tertiæ: Hectoris, Hectoridis, filia Hectoris.

DE RECIPROCIS.

REciproca ſui, ſibi, ſe utimur, cum tertia perſona tranſit in ipſam; ut ipſe ſibi diſplicet.

Reciproco ſuus, ſua, ſuum utimur, cum tertia perſona tranſit in rem a ſe poſſeſſam, ajebat ſibi multa opus eſſe, multa canibus ſuis.

DE HETEROCLYTIS.

HEteroclyta nomina ſunt, quæ ab uſitata nominum declinatione recedunt, & ſunt diverſæ ſpeciei: Alia ſunt tantùm numeri ſingularis, ut pontus, aurum.

Alia numeri tantùm pluralis, ut divitiæ, arma, liberi, &c.

Alia

Alia numeri singularis, masculini, aut fœminini generis, in plurali neutri; ut Tartarus, in plurali Tartara, Supellex, in plurali supellectilia, &c.

Alia in singulari generis neutri, in plurali masculini; ut Cœlum, in plurali Cœli, &c.

Alia fœminina; ut hoc epulum, in plurali epulæ.

Alia carent pluribus casibus; ut necis, frugis.

Alia variant declinationem; ut vas vasis tertiæ, in plurali vasa vasorum secundæ, &c.

FORMÆ VARIÆ VERBORUM.

INchoativa verba sunt, quæ cum primitivo significant inceptionem, vel potius incrementum, ut pallesco, pallidus fio; concupio, multum cupio.

2 Meditativa verba sunt, quæ cum primitivo desiderium, & voluntatem significant; ut lecturio, desidero legere.

3 Frequentativa sunt, quæ frequentiam verbi significant; ut legito, frequenter lego.

4 Desiderativa in se desinunt, quæ administrationem rei significant; ut viso, eo ad videndum; facesso, lacesso, cupio facere, & provocare.

5 Diminutiva sunt, quæ in lo desinentia significant diminutionem; ut sorbillo, parum sorbeo; & scribillo, parum scribo.

Additamenta de Constructione Nominis.

GEnitivum regunt nomina substantiva; ut Petri liber, tantum vini. Item adjectiva, quæ scientiam, communionem, copiam, & his contraria significant, ut plenus, peritus, particeps, expers, inanis, doctus tamen cum ablativo apud Ciceronem reperitur.

1 Nomina item in ax, jus, idus, ofus, & fimilia, ut tenax recti, nullius sceleris conscius, rerum novarum cupidus, literarum studiosus; item memor, immemor, securus, instar.

2 Item partitiva habent genitivum multitudinis. Ut arborum multæ mea manu satæ; lanarum nigræ, belluarum nulla leone fortior. Mutant partitiva sæpè genitivum in ablativum cum e, ex; ut quidam è Philosophis.

3 Item superlativa nomina cum genit. multitudinis junguntur, nisi sint collectiva; ut omnium doctissimus, Urbis eloquentissimus. Hæc item accusativum cum ante, & inter, vel ablativum cum e, ex: ut inter omnes fortissimus, ex omnibus velocissimus.

4 In genitivo, vel ablativo ponuntur laus, vituperatio, & pars, quibus adjectivum hæret; ut vir multæ doctrinæ, & multa doctrina, magni capitis, & magno capite.

5 Hæc nomina simile, dissimile, proprium, commune genitivum postulant, vel dativum: ut similis patris, & patri.

DAtivum regunt verba alia in bilis, ut amabilis: Item comodus, fidelis, fidus, invisus, jucundus, gratus, obvius, supplex, æqualis, par, impar, & quæ favorem, gratiam, & utilitatem significant: Tibi aras, tibi seris, tibi metis, omnibus amabilis.

Utilis, aptus, atus, accomodatus, idoneus, & similia dandi casum, aut frequentiùs accusandi cum ad præpositione: Laudi, & ad laudem natus.

In

IN ablativo ponitur Laus, & Pars, cum ab adjectivo reguntur: ut pietate magnus, pedibus æger: Excessus; ut doctrina cæteris præstantior: Instrumentum; sic ore locutus est: Modus; magna id animi æquitate pertulit. Modus admittit etiam præpositionem cum: ut, magna cum celeritate venit. Causa; ut vino madens, tua culpa tristis. Item hæc: dignus, dives, inanis, contentus, liber, nudus, potens, captus, vacuus, locuples, inops, immunis, præditus, refertus, onustus, alienus, fretus, sicut opus: ut mihi opus est nummis, & opus sunt nummi.

1 Item nomina comparativa: ut Cæsare fortior.

2 Hic autem comparativi ablativus, intercedente conjunctione *quam*, cum comparativi nomine concordat casu; ut est fortior, quàm Cæsar: vidi te fortiorem, quàm Cæsarem; quod dictum est.

3 Ablativus absolutè interdum ponitur, quando a verbi structura non pendet: Me auctore: triumphas: Cæsare duce, milites acriter dimicabant.

IN ablativo, & accusativo ponuntur spatium, & mensura; ut duo stadia, & duobus stadiis abest: Lata sex cubitis, & cubitos. Item tempus, cujus interrogatio est per *quamdiù*, ut tres annos, & tribus annis studet Logicæ. Si autem fiat interrogatio per *quando*, in ablativo tantùm ponitur; ut crastino die veniam; & pro intra, ut biduo moriturus, idest, intra duos dies. Abest bidui, eclipsis est, id est viam, iter.

1 Pretium ablativo effertur: Docet magna mercede; Modius est ternis denariis. Excipiuntur tanti, quanti, majoris, minoris, pluris, &c.

2 Valeo admittit etiam accusativum. Varro: Denarius valet denos æris.

3 Ablativum cum præpositione a, vel ab, regunt diversus, orbus, liber, securus, nudus, extorris, purus, expers, vacuus, inops, & nomina ordinis; ut primus a Rege, secundus a Cesare.

4 Mille adjectivum est, & substantivum; mille adjectivum numeri tantùm est pluralis, nec declinatur in casu; & est omnis generis. Mille cadi, mille oves, & mille templa.

5 Mille substantivum numero singulari non declinatur in casus, at numero multitudinis millia, millibus, & sæpe genitivo jungitur. Mille talentorum, & quingenta millia passuum.

De Constructione Præpositionum.

IN, cum motu ad locum, divido, muto, contra, erga, & similibus, casum habet accusandi: ut in Urbem se fert; in tres divisa partes, alterum in virum mutatur, Pius in Deum, dirus in hostes. Cum quiete, ablativum: sedet in foro.

2 Sub, cum verbis motus, & cum significat tempus, accusativum postulat: Sub scalas conjectus: Sub noctem: Sub eas literas statim tuæ recitatæ. Cum verbis quietis, ablativum poscit: Sub umbra dormit.

3 Super, accusativum: Super mensam. Pro de, ablativum: Hac super re scribam.

4 Subter, fermè accusativum habet, tam cum motus, quàm cum quietis verbis: Plato iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locavit.

5 Post, in adverbium migrat, cum privatur casu: Multis post annis pecunia recuperata est.

Usque

6 Usque, fere, alteram præpositionem ... rant: Usque ad pectus, usque ad talos: Ex Æthiopia usque. Cum propriis Urbium alteram respuit: Usque Ætnam, Miletum usque.

De Constructione Adverbiorum.

EN, & ecce accusativo, & nominativo junguntur: en Priamus, en Priamum. Satis, abundè, affatim, parùm, instar, ergò pro causa genitivo: victoriæ ergo, omnium instar, satis verborum. Longè, nusquam gentium, ubi terrarum, huc malorum. Convenienter, obviam, & similia dativo: Rationi convenienter. Post has voces adeò, ita, sic, talis, tantus, tot, utendum adverbio ut. Adeo bonus, ut nemo melior. Ut, finem significans, adhæret conjunctivo: Te rogat, ut studiosè legas. Pro quomodo, vel postquam indicativo; ut ab Urbe discessi. Per, per quam, sanè, valdè, oppido, in primis, admodum, vehementer, &c, item adverbia in um positivo ferè omnia hærent. Perbrevis, perquam doctus, multum bonus. Quam pro quantum: Cicero, quam sunt morosi, qui amant. Quam pro valde, superlativo, quàm doctissimus, cum verbo possum; quam potui, diligentissimè. Ponitur etiam post comparativa; doctior, quam pater. Adverbia in o, cum comparativis junguntur: Quanto doctior, eò humanior.

De Constructione Interjectionis, & Conjunctionis.

O Nominativo, accusativo, Vocativo jungitur. Heu, proh, modo accusativo, modò nominativo, seu vocativo. Hei, & væ dativo: Heu mihi, væ tibi.

Quamquam, etsi, tametsi Indicativo hærent. Etiamsi, quamvis, licèt, Subjunctivo. Si, nisi, ni, dum, cum, Indicativo, & Subjunctivo.

DE FIGURIS CONSTRUCTIONIS.

FIgura Grammatica duplex est, una Constructionis, altera Dictionis: hæc in una voce perficitur, illa in pluribus, utraque paulum recesserunt a communibus regulis, & auctoritate veterum Latinorum, vel approbantur, vel excusantur. Figuræ Constructionis sunt octo: Dictionis quindecim.

1 Zeugma fit, cum unum verbum, vel nomen adjectivum convenit pluribus dictionibus, sed concordat cum viciniore: idque fit, aut verbo præposito, Protozeugma, ut vicit pudorem libido, timorem audacia, paupertatem opes, atque divitiæ: aut interposito, Mesozeugma; ut miro me desiderio urbs afficit, & omnes mei tuque in primis; aut postposito, Hypozeugma; ut semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt.

2 Syllepsis est, cum verbum, vel adjectivum numeri multitudinis convenit pluribus dictionibus, sed concordat cum digniore, vel persona, vel genere: ut Ego, & tu legimus; Tu, & Magister ambulatis: nam prima persona dignior est, quam secunda; & secunda, quam tertia: Mars, & Venus capti; Caja, & Mancipium mortuæ. Nam genus masculinum dignius est fœminino, & fœmininum neutro; tamen neutrum censetur nobilius, cum sermo est de rebus inanimis; ut labor, voluptas utilia. Quod si præcedentia substantiva erunt omnia masculina, vel omnia fœminina; sequens adjectivum potest esse

gene-

generis ejuſdem, ut honor, & labor æquè diligendi ſunt.

3 Prolepſis eſt, cum unum verbum, vel adjectivum numeri multitudinis convenit cum toto, & in partibus ſequentibus tacitè reperitur; ut Diſcipuli metuunt, unus Magiſtrum, alius Patrem: Conſules profecti, Valerius in Campaniam, Cornelius in Samnium; ille ad Montem Gaurum, hic ad Straticulam caſtra ponunt.

4 Syntheſis eſt, cum oratio diſcrepat voce, ſed convenit intellectu: ut Gens armati: Populus currunt.

5 Antiptoſis eſt, cum accuſativus ante relativum ponitur pro nominativo: ut Urbem, quam ſtatuo, veſtra eſt: Naucratem, quem convenire volebam, in navi non erat. Uſitatius eſt relativum anteponere: ut quas literas a te accepi, gratiſſimæ mihi fuerunt. Item cum Dativus uſurpatur pro Accuſativo cum ad: ut it clamor Cœlo, pro ad Cœlum.

6 Synecdoche eſt, cum id, quod convenit parti, tribuitur toti; ut Æthiops albus dentes, aut dentibus; Mulier laniata capillos, aut capillis: id eſt, habens capillos laniatos.

7 Evocatio eſt, cum verbo primæ, vel ſecundæ perſonæ præponitur nomen Tertiæ; ut Troes te miſeri oramus, pro nos Troes.

8 Appoſitio eſt conjunctio plurium ſubſtantivorum in eodem caſu ſine copula, quamquam genere, aut numero diſcrepent: ut Urbs Venetiæ, Flumen Tybris.

DE

PRothesis addit aliquid in principio; ut gnatus pro natus

2 Epenthesis interponit aliquid in medio; ut Mavors pro Mars; Virago pro Virgo.

3 Paragoge addit aliquid in fine: ut dicier, eludier, pro dici, eludi.

4 Aphæresis tollit aliquid a principio; ut temne pro contemne.

5 Syncope tollit è medio; ut nosti pro novisti.

6 Apocope tollit a fine; ut fac pro face.

7 Antithesis est commutatio litterarum; ut olli pro illi, volt pro vult.

8 Metathesis est litterarum ordo immutatus; ut Tymbre pro Tymber, Evandre pro Evander.

9 Ectasis, sivè Diastole est productio syllabæ natura brevis: ut Maria, sophia penultima longa.

10 Systole est Contractio syllabæ natura longa; ut Basilius penultima brevi.

11 Diæresis est divisio unius syllabæ in duas; ut aquai, terrai pro aquæ, terræ.

12 Syneresis est coarctatio duarum syllabarum in unam; ut Phæton pro Phaeton, Dj pro Dii.

13 Synalæphe est abjectio vocalis in fine dictionis, propter vocalem sequentem, ut ill' ego pro ille ego.

14 Ecthlipsis est collisio litt. m, cum vocali præcedente propter vocalem sequentem; ut mult' ille, pro multum ille.

15 Tmesis est separatio dictionis compositæ; ut septem subjecta trioni, pro Septemtrioni subjecta.

DE

DE SCANSIONE, SEU ARTE METRICA.

VErsum metimur pedibus, pedes syllabis, syllabas demum temporibus. Tempus est mora, qua syllabæ pronuntiantur. Longa enim duobus, brevis uno tempore consumitur. Syllabarum autem brevitas, & longitudo his regulis explicatur.

1 Vocalis, quam sequuntur duæ consonantes, aut una duplex, aut j consonans in medio duarum vocalium, longa est positione, ut terra, gaza, dixi, major. Excipiuntur quadrijugus, bijugus.

2 Vocalis natura brevis ante mutam, & liquidam, utramque ad sequentem syllabam spectantem, communis est; etsi in oratione soluta accentu brevi proferatur; ut volucris, Cyclops. V, post Q semper liquescit, idest languescit, & soni partem amittit, ut Quando. Post G, & S, nonnunquam deficit; ut lingua, suavis: nonnumquam integra est, ut irriguus, suus. Consonantes liquidæ sunt L, & R: mutæ b c d f g k p q t.

3 Diphthongus longa est; ut Aeneas, pœna. Excipitur præ composita sequenti vocali; ut prĕuro, prĕit.

4 Vocalis ante vocalem in Latinis dictionibus brevis est; ut puer. Fio, nisi r sequatur, prima habet longam. E, purum quintæ, longum est, ut speciei, præter rei, spei, fidei. Genitivus in jus, penultimam habet ancipitem, ut illius; Alterius tamen corripit; Alius vero genitivus producit. Caj, Pompei, & similia in vocandi casibus penultimam producunt. Ohe penultimam habet communem; Aulai, pictai, longam.

5 Græca a Latinis usurpata partim longa sunt, ut Aer, Michael, Thais, Menelaus, Chorea, Platea.

Elegia, Orion, Amphion, Darius, Litania, Bravium, & alia multa; partim brevia, ut Idea, Andreas, Sophia, Orthographia, Maria, Elias, & similia; etsi a viris doctis acuta penultima more Græcorum pronuncientur.

6 Præterita dissyllaba priorem habet longam; ut veni, vidi. Excipiuntur dedi, fidi, bibi, scidi, tuli, steti.

7 Primam geminantia habent utranque brevem; ut pungo pupugi. Cecidi tamen a cædo, pepedi a pedo, secundam producunt. Quæ desinunt in avi, ivi, ovi, penultimam producunt; ut amavi, delevi, cupivi, cognovi.

8 Supina dissyllaba priorem producunt, ut visum, motum. Eandem corripiunt citum a cieo secundæ, non a cio quartæ; datum a do, itum ab eo, litum a lino, quitum a queo, ratum a reor, rutum a ruo, satum a sero, situm a sino. Composita a sto in itum, ut præstitum; satus, ata, atum, & status nomen priorem habent brevem.

9 Supina in atum, etum, otum, utum, producunt penultimam, ut amatum, impletum, ignotum, argutum. Item in itum, a præteritis in vi, v consonante; ut cupitum. Quæ enim a præteritis in ui, u vocali, ducuntur, & a cæteris, penultimam corripiunt; ut monitum, creditum.

10 Derivativa qualitatem servant primogenitorum; ut bonus, bonitas. Hæc tamen longa sunt a brevibus, Italia, deni, ferialis, fomes, fomentum, Gradivus, junior, laterna, Priamides, dedor, regula, sedes, Sicelis, moles, & alia. Contrahe brevia a longis, arista, arena, lucerna, dicax, locum, odium, vadum.

11

11 Composita simplicium dimensionem retinent, ut lego, perlego, duco, deduco. Excipiuntur Dejero, pejero, pronuba, innuba, semisopitus, causidicus maledicus, veridicus, brevia a simplicibus longis. Connubium antepenultimam habet ancipitem.

12 Præpositiones tantæ sunt compositæ, quantæ sepositæ. Excipitur Pro, latina præpositio, quæ seposita, semper est longa; composita verò in sequentibus brevis est; profundus, profugus, pronepos, proneptis, profiteor, professus, profari, profanus, profectò, proficiscor, procella, protenus, propago pro genere; nam propago pro vite longam habet. Propello apud Lucretium primam corripit, propago verbum, & profundo raro producunt; Propino, & procuro primam habent communem. Pro, Græca præpositio, semper est brevis, ut Propheta.

13 A, E, Di, Se, producuntur; ut amitto, eligo, diripio, seduco. Excipiuntur dirimo, & disertus.

DE ULTIMIS SYLLABIS.

A In fine longum est, ut ama, contra. Corripiuntur eja, ita, postea, quia, omnes casus in A, ut Musa, templa, excepto ablativo, a Musa, vocativo Græcorum a nominativo As, ut o Aenea, Calca. Finita in ginta, ut, triginta, meliùs producuntur.

E finita corripiuntur, ut ante, fuge; producuntur omnia primæ, & quintæ declinationis, Calliope, dic, quare, fame, cete, tempe. Imperativi secundæ conjugationis, doce, me, te, se, de, ne, pro non, ferme, ohe, valde, & adverbia ducta a nominibus secundæ, exceptis benè, & malè.

I terminata longa sunt: ut amavi, patri, corripiun-

piuntur nisi, quasi, & Græca in i, vel y, ut Palladi, moly. Mihi, tibi, sibi, primam brevem, ultimam habent communem. Ubi, & cui, cum dissyllabum est, frequentiùs corripitur.

O vocali finita communia sunt; ut amo, vigilando. Monosyllaba longa sunt: Item dativi, & ablativi in o; Item Græca in omega terminata: ut Androgeo, Clio, Ergo pro causa. Adverbia in o, ut subitò, meritò adeo, ideò, longa. Corripitur modò cum compositis, quomodo, dummodo, citò, imo, item nescio, duo; Serò adverbium, & verò conjunctio, ambigua sunt.

U finita longa sunt, ut manu, cornu.

BDT corripiuntur, ut ab, quid, legit, sequente vocali.

C longum est, ut sic. Corripiuntur, donec, nec. Hic pronomen commune est, Fac, melius corripitur.

L finita brevia, ut Animal. Excipiuntur Sal, Nil, Sol, Daniel, Saul, peregrina plæraque.

M olim non collidebatur vocali sequente, & erat breve. Ennius.

Insignita fere tum millia millitum octo.

N finita longa sunt, ut sin, Titan, Siren, Acteon, & cætera Græca, in on tertiæ, Aenean, Anchisen, Calliopen a nominativo as, es, e, & Grecorum genitivus pluralis in on, ut Epigrammaton. Corripiuntur an, in, forsan, forsitan, tamen, viden. Item nomina in en, quorum genitivus exit in inis, ut nomen. On secundæ, ut Ilion; omnes etiam accusativi Græcorum a nominativis brevibus, ut Scorpion, Ibin, Tethyn, Majan.

R finita corripiuntur, ut vir, cor, precor, Amilcur,

cur, turtur; producuntur far, lar, nar, iber, ver, fur, cur, par cum compositis; Et Græca, quorum genitivus exit in eris, ut aer, crater: Celtiber a Martiale corripitur.

As, finita longa sunt, ut Aestas, fas. Corripiuntur Græca, quorum genitivus est adis, ut Pallas, Palladis. Et accusativi plurales Græcorum tertiæ, ut Troas, & Heroas.

Es, finita longa sunt, ut Anchises, quoties, decies, corripiuntur nomina tertiæ, quæ in obliquis crescunt penultima brevi: ut dives; abies tamen, acies, ceres, paries, pes cum compositis, ut sonipes, longa sunt. Brevia penes, & neutra Græca, ut Cacoethes nominativi, & vocativi etiam Græcorum plurales sunt breves, ut Arcades.

Is, & Ys, finita corripiuntur, ut legis, apis, chelys. Excipiuntur casus omnes multitudinis, ut Musis, Dominis, nobis, vis nomen, & verbum, velis, is, nolis, glis. Secundæ personæ singulares quartæ, ut audis, & quæ formant genitivum entis, itis, & inis longum; ut Simois, Samnis, Salamis.

Os finita longa sunt, ut os, ris, domos, minos, & cætera, quæ per omega scribuntur. Corripiuntur os ossi, compos, impos, & Græca neutra, ut chaos, melos, argos. Item Græca secundæ, ut Ilios, Tyrios, Arctos; Genitivi tertiæ Arcados, Tereos, & Tethyos.

Us finita brevia sunt, ut littus, intus, sensibus, manus. Excipiuntur monosyllaba, ut plus, thus, jus, & quæ in obliquis crescunt penultima longa; ut tellus salus, palus: genit. singulares, & casus

omn-

omnes plurales quartæ; excipe dativos, & ablativos quartæ, ut visibus; Græca item longa, quorum genitivus facit untis, ut Opus, Amathus, & quæ componuntur, ut tripus, melampus; genitivi a nominativo, ut Mantho, Manthus. Item Panthus, & similia, quæ a nominativo os ducuntur, ut Panthos. *Jesus* etiam nostri liberatoris nomen ultimam habet longam.

Syllaba ultima versus, communis est.

De Pedibus, & Carminibus usitatioribus.

SPondeus constat ex duabus syllabis longis; ut, omnes. Pyrrichius ex duabus brevibus; ut, pius.

Choreus, seu Trocheus ex longa, ut brevi; ut, Arma

Jambus ex brevi, & longa; ut, viros.

Molossus constat ex tribus longis; ut, Æneas.

Tribrachus ex tribus brevibus; ut, Dominus.

Dactylus ex longa, & duabus brevibus; ut, tempora.

Anapæstus ex duabus brevibus, & longa; ut, animos.

CArmen 1. Hexametrum, seu Heroicum sex constat pedibus, quorum quintus est dactylus, sextus spondeus; reliqui dactyli, vel spondei. Virg.

Arma, virumque cano, Trojæ qui primus ab oris.

2 Pentametrum ex quinque pedibus, quorum duo priores dactyli, vel spondei, adjuncta syllaba longa, quæ cæsura, vel semipes dicitur; deinde duo dactyli, quibus itidem semipes adjungitur, ut ex utroque semipede fiat spondeus pes quintus.

Et subito casu, quæ valuere, ruunt.

3 Sapphicum carmen quinque pedes recipit hoc ordi-

ordine, choreum, ſpondeum, dactylum, & duos choreos.

Huic poſt tertium quemque verſum adnecti ſolet carmen Adonium, quod ex dactylo, & ſpondeo conſtat. Horat 1 Carm.

Jàm ſatis terris nivis, atque diræ
Grandinis miſit Pater, & rubente
Dextera ſacras jaculatus arces
Terruit Urbem.

4 Anapæſticum conſtat quatuor pedibus, qui ferè ſunt dactyli, vel ſpondei, permiſſis ita, ut ſecundo, & quarto loco dactylus ſit. Sen.

Lugeat æther, magnuſque parens.

5 Dimetrum Jambicum quatuor pedes recipit, ſecundo, & quarto loco jambum, primo, & tertio jambum, ſpondeum, dactylum, anapæſtum, & in omnibus, præter quartum, poteſt tribrachum admittere. Hor. Epod.

Ut priſca gens mortalium.

6 Senarium Jambicum, cum purum eſt, & integrum, omnibus in locis ſex habet jambos Hor. Epod.

Beatus ille, qui procul negotiis.

7 Scazon, ſive Choliambus cum Senario jambico conſentit, niſi quod quinto loco jambum, ſexto verò ſpondeum habet. Mart. lib. 5.

Extemporalis factus eſt meus Rhetor.

8 Aſclepiadeum carmen conſtat ſpondeo, dactylo, & ſyllaba longa, & deinde duobus dactylis.

Hor. Mœcenas atavis edite Regibus.

DE

DE PRÆTERITIS DIFFICILIORIUUS EX TURSELLINO.

ABſcondo, is, condi, ditum. aſcondere.
Adipiſcor, ſceris, adeptus ſum. acquiſtare.
Adoleſco, ſcis, adolevi, adultum. creſcere in età.
Affligo, gis, xi, ictum. sbattere in terra, o affliggere.
Ago, is, egi, actum. condurre, come beſtie, o trattare.
Ajo, is. dire.
Alo, is, alui, altum, nudrire.
Algeo, es, alſi aver freddo.
Allicio, is, lexi, ectum. allettare.
Allido, is, ſi, ſum sbattere a qualche luogo.
Amicio, is, civi, ctum. coprire.
Ango, is, xi, affannare, ed accorare.
Abnuo, is, nui. crollare il capo, o accennare di no.
Annuo, is, nui. far cenno di sì.
Arceo, es, cui, ctum. tenere ſtretto, o lontano.
Aperio, is, rui, ertum. aprire.
Arguo, is, gui, utum. incolpare.
Aſpicio, is, pexi, pectum. guardare.
Augeo, es, xi, ctum. accreſcere.
Aveo, es. bramare.
Bibo, is, bi, bitum. bere.
Cado, is, cecidi, caſum. cadere.
Caleo, es, calui, aver caldo.
Cano, is, cecini, cantum. cantare.
Capio, is, cepi, captum, pigliare.
Careo, es, rui, caret. non avere.
Carpo, is, carpſi, carptum. carpire.

Ca-

Caveo, es, cavi, cautum. guardarsi, schivare.
Cœdo, is, cecidi, cæsum. battere, e tagliare.
Cedo, is, ssi, ssum. cedere, e dar luogo.
Censeo, es, sui, censum. giudicare, esser di parere.
Cerno, is. vedere.
Circumdo, as, dedi, datum. circondare.
Claudo, is, clausi, clausum. serrare.
Coalesco, is, alui, litum. unirsi, farsi tutt' uno.
Cœno, as, avi, atum. cenare.
Coerceo, es, cui, citum. tener ristretto, far star a segno.
Colo, is, lui, cultum. coltivare, adorare, corteggiare.
Collido, is, si, sum. ammaccare, percuotere una cosa con l'altra.
Compesco, cis, cui. raffrenare.
Comminiscor, eris, mentus sum. fantasticare.
Como, is, compsi, comptum. conciar, far bello.
Compingo, is, pegi, pactum. comportare.
Comperio, is, comperui, pertum. trovare.
Concresco, is, crevi, tum. quagliarsi, attaccarsi.
Concutio, is, ssi, ssum, scuotere insieme.
Condo, condis, didi, tum. riporre.
Condio, is, divi, tum. condire.
Confligo, is, ixi, ictum. battersi insieme.
Congruo, is, grui. confarsi.
Consto, as, stiti, stitum. costare, esser palese.
Consulo, is, lui, sultum. domandar consiglio, provedere.
Consumo, is, sumpsi, sumptum. consumare.
Contingo, gis, tigi, tactum. toccare.
Coquo, is, xi, ctum. cuocere.
Credo, is, didi, itum. credere, e consegnare.

Crepo-

Crepo, as, pui, pitum. crepare, far romore.
Cresco, scis, crevi, cretum. crescere.
Cubo, as, bui, bitum. star'a giacere.
Cudo, is, di, cusum. batter' alla Zecca.
Cupio, is, pivi, itum. desiderare.
Curro, is, cucurri, cursum. correre.
Decerno, is, crevi, cretum. determinare.
Defervesco, is, ferbui. raffreddarsi.
Dego is. vivere, e passar la vita.
Deleo, es, levi, letum. cancellare.
Demo, is, dempsi, tum. tor via.
Desino, is, sivi, vel sii, situm. lasciare.
Desisto, is, destiti, titum. cessare.
Diligo, is, exi, ectum. voler bene.
Dirigo, is, exi, rectum. drizzare.
Dirimo, is, emi, emptum. spartire.
Diripio, is, pui, reptum. rovinare.
Diruo, ruis, rui, rutum. rovinare.
Disco, scis, didici. imparare.
Divido, is, si, sum. dividere, spartire.
Doleo, les, lui, litum, dolersi.
Domo, as, vi, mitum. domare.
Duco, cis, xi, ctum. guidare.
Edo, is, edi, esum, vel estum. mangiare.
Elico, is, cui, citum. cavar gentilmente.
Elido, is, si, sum. schiacciare.
Eligo, is, egi, ectum, eleggere, e scegliere.
Eluceo, es, xi. rilucere.
Emo, is, mi, ptum. comprare.
Emungo, gis, xi, ctum. mungere, soffiare il naso.
Eneco, as, cui, ctum. ammazzare, o affogare.

Eruo

Eruo, is, rui, rutum. cavar con forza.
Evado, is, si sum. diventare, o scampare.
Excello, is, lui. avanzare, o esser' eccellente.
Exero, is, rui, tum. tum cavar fuora.
Exilio, is, lui, vel livi, aut lii, sultum. saltar fuora [di piedi.
Expergiscor, is, rectus sum. svegliarsi.
Explodo, is, si, sum. cacciar via con fischiate, o batter
Exprimo, is, pressi, pressum. cavare spremendo.
Fallo, is, fefelli, falsum. ingannare.
Farcio, is, farsi, fartum. riempire come una balla.
Fateor, eris, fassus, sum. confessare.
Faveo, es, vi fautum. favorire.
Ferio, is. ferire, o percuotere.
Fero, fers, tuli, latum. portare.
Fido is, fisus sum. fidarsi.
Figo, is, xi, xum. ficcare.
Findo, is fidi, fixum. fendere.
Fingo, is, finxi, fictum. fingere, o formare.
Flecto, is, xi, exi, xum. piegare.
Fluo, is, xi, xum. scorrere.
Fodio, is, di, ssum. zappare.
Fœcundo, as, avi, atam. far fertile.
Foveo, es, vi, fotum. tener in seno.
Frango, is, egi, actum. spezzare.
Fremo, is, mui, mitum far romore.
Frico, as, cui, ctum. stropicciare.
Frigeo, es, xi. aver freddo.
Frigo, is, xi, xum, vel ctum. friggere.
Fruor, eris, fruitus sum. godere.
Fulcio, is, si, tum. sostenere.
Fulgeo, es, si. risplendere.

Fun.

Fundo, is, fudi, ſum. ſpargere.
Fugio, is, gi, gitum. fuggire.
Gemo, is, ui, mitum. piangere.
Gero, is, eſſi, eſtum. portare.
Gigno, is, genui, genitum. generare.
Gradior, eris, eſſus ſum. camminare.
Hæreo, es, ſi, ſum. accoſtarſi, attaccarſi.
Haurio, is, ſi, ſtum. attingere, cioè cavare acqua, o vino.
Ico, is, ici, ictum. percuotere.
Indulgeo, es, ſi, tum. condeſcendere, compiacere.
Ingruo, is, grui. ſopraſtare.
Jubeo, es, ſſi, ſſum. comandare.
Juvo, as, juvi, tum. giovare.
Indico, is, idi, iſum. intagliare.
Incido, is, idi. caſcar dietro, abbatterſi in qualche coſa.
Includo, is, ſi, ſum. richjudere.
Intueor, eris, itus ſum. riſguardare.
Labor, eris, pſus ſum. ſcorrere, e ſdrucciolare.
Lambo, is, lambi. leccare.
Langueo, es, langui. languire.
Lateo, es, ivi. ſtar naſcoſto.
Lavo, as, lavi, lotum, vel lavatum. lavare.
Lædo, is, ſi, ſum. offendere.
Lino, is, lini, vel livi, aut levi, litum. ungere, impiaſtrare.
Lingo, is, xi, linctum. leccare.
Linquo, is, liqui, in compoſitione lictum. laſciare, abbandonare.
Luceo, es, xi. rilucere, o far lume.
Ludo, is, ſi, ſum. giocare, ſcherzare.
Lugeo, es, xi. piangere.
Maneo, es, nſi, ſum. reſtare.
Metior, iris, menſus ſum. miſurare.

Me

Metuo, is, tui. aver paura.
Medeor, eris. medicare, e remediare.
Mejo, is, minxi, minctum. orinare.
Memini, isti. ricordarsi.
Mitto, is, si, ssum. mandare.
Meto, is, ssui, ssum. mietere.
Mergo is, si, sum. attuffare.
Misceo, es, scui, stum. mescolare.
Misereor, eris, ertus sum. aver compassione.
Molo, is, lui, litum, macinare.
Mordeo, es, momordi, sum. mordere.
Morior, reris, tuus sum. morire.
Moveo, es, movi, tum. muovere.
Mulceo, es, si, sum. lusingare, addolcire, ammollire.
Mulgeo, es, si, vel xi, sum, vel multum. mungere.
Nanciscor, eris, natus sum. trovar appostando.
Neco, as, avi, atum. ammazzare.
Necto, is, xui, xum. aggroppare, e annodare.
Nitor, eris, sus, vel xus sum. sforzarsi, appoggiare.
Noceo, es, cui, citum. nuocere, far male.
Nubo, is, psi, vel nupta sum. maritarsi.
Oblino, is, nivi, nitum. impiastrare intorno.
Obliviscor, eris, itus sum. dimenticarsi.
Occulo, is, lui, occultum. nascondere.
Obsideo, es, sedi, sessum. assediare.
Oleo, es, lui, litum. rendere odore.
Operio, is, rui, ertum. coprire.
Orior, oreris, & antiquitus, oriris, ortus sum nascere.
Ordior, iris, itus, & orsus sum. ordire, e cominciare.
Paciscor, eris, pactus sum. far patto.
Pando, is, andi, ansum. aprire, e stendere.

Pan-

Pango,is,anſi,vel pepigi,pactum.piantare,e compor-
Parco, is, peperci perdonare. [re.
Pareo, es, rui, rtum. ubbidire.
Pario, is, peperi, partum. partorire.
Paſco, is, pavi, ſtum, paſcere.
Pateo, es, tui. eſſer aperto.
Pecto, is, xui, xum. pettinare.
Pellico, is, lexi, ctum. indur con carezze, allettare.
Pello is; pepuli pulſum. ſpinger, cacciar via.
Pendeo, es, pependi, penſum. ſtar attaccato.
Pendo, is, pependi,penſum.attaccare,peſare,pagare.
Permaneo, es, ſi, ſum. perſeverare.
Percello,is,perculi, culſum. attaccare, abbattere per
Percrebeſco, is, bui, andar dicendo. [terra.
Peto,is, petivi, vel petii, titum. domandar in grazia.
Pinſo,is,pinſui,piſtum,vel pinſitum,aut piſtum.peſta-
Pingo, is, nxi, pictum. dipingere. (re.
Placeo, es, cui, citum. piacere.
Plaudo, is, ſi, ſum. far feſta con le mani.
Plecto, is, punire.
Plico, as, cui, citum. piegare.
Polleo, es, poter. aver forza.
Palluo, is, llui, lutum. imbrattare.
Pono, is, ſui, ſitum. mettere.
Potior, iris, potitus ſum. impadronirſi.
Poto, as, avi, potatum, vel potum. bere.
Proficiſcor, eris, fectus ſum. partirſi, andare.
Præſto, as, ſtiti, ſtitum, aut ſtatum. mantenere, avanzare, far buono.
Premo, is, preſſi, eſſum, calcare.
Prandeo, es, di, ſum. deſinare.

Pro-

Promo, is, prompsi, ptum. cavar fuora.
Psallo, is, psalli. cantare, e sonare.
Pungo, is, pupugi, punctum. pungere.
Quatio, is. sbattere.
Quæro, ris, sivi, situm. per cercare.
Rado, is, rasi, sum. radere.
Rapio, pis, pui, ptum. rapire.
Recido, dis, idi, cisum. troncar via.
Recido, dis, cidi, casum. ricascare.
Refello, is, li. confutare.
Rego, is, xi, ctum. reggere.
Reminiscor, eris. ricordarsi.
Reor, reris, ratus, sum. pensare.
Reperio, is. peri, pertum. trovare.
Repo, is, psi, ptum. strascinarsi per terra.
Resisto, is, restiti, restitum. restar dietro, resistere.
Respondeo, es, respondi, sum. rispondere.
Respuo, is, pui. sputar fuora.
Retundo, is, retudi, retusum. rintuzzare, ammaccare.
Reverto, is, verti, versum. ritornare.
Rideo, es, si, sum. ridere.
Rigeo, es, gui. stare teso.
Rodo, is, si, sum. rodere.
Rumpo, is, rupi, ptum rompere.
Ruo, is, rui, ruitum, in comp. rutum. andar in ruina.
Salio, is. salare.
Salio, is, livi, lui, vel salii; saltum. saltare.
Sancio, is, xi, ctum, vel citum. confermare.
Sapio, is, pivi, vel pii. aver sapore, esser savio.
Sarcio, is, si, sartum. rappezzare.
Scindo, is, di, ssum. spartire.

Seco,

Seco, as, ſecui, ſectum. ſegare, e tagliare.
Sedeo, es, di, ſſum. ſedere.
Seneſco, ſcis, ſenui. invecchiarſi.
Sentio, is, ſi, ſenſum. ſentire, ed eſſer di parere.
Sepio, is, ivi, ptum. circondare.
Sepelio, is, ivi, pultum. ſeppellire.
Sero, is, ſevi, ſatum. ſeminare.
Serpo, is, pſi, ptum. andar ſerpendo.
Sido, is, ſedi, ſeſſum. poſare.
Singultio, is, ivi, gultum. avere il ſinghiozzo.
Sino, is, ſivi, ſitum. laſciare.
Siſto, is, ſtiti, rarò ſtitum, numquam ſtatum. ſtare, ap-(preſentarſi.
Solvo, is, vi. lutum. ſciorre, e pagare.
Soleo, es, litus ſum. eſſer ſolito.
Sono, as, nui, tum ſonare.
Sorbeo, bui, tum. inghiottire.
Sperno, is, evi, etum. diſprezzare.
Spondeo, es, ſpopondi, ſponſum. promettere.
Sterno, is, ſtravi ſtratum. gettar in terra, coprire.
Sterto, is, tui. ruſſare.
Sto, as, ſteti, ſtatum. ſtare in piedi.
Strepo, is, pui, pitum. fare ſtrepito.
Strideo, es, di ſtridere.
Stringo, is, nxi, ctum ſtringere.
Struo, is, uxi, ctum. comporre, metter in ordine.
Suadeo, es, ſi, ſum. conſigliare.
Sugo, is, xi, ſucchiare.
Surgo, is, rexi, rectum. ſorgere.
Supplico as, avi, atum. ſupplicare.
Supplodo, is, ſi, ſum batter di piedi.
Taceo, es, cui, citum. tacere.

Tego,

Tego, is, xi, ctum. coprire.
Temno, is, mpsi, in compositione ptum. sprezzare.
Tendo, is, tetendi, tensum, & tentum in composit. sti-
Teneo, es, nui, tentum. tenere. [rare.
Tergeo, es, si, sum. nettare.
Tergo, is, si, sum. far pulito.
Tero, is, trivi, tum. logorare, consumare.
Texo, is, xui, xtum. tessere, intrecciare.
Timeo, es, mui. temere, aver paura.
Tollo, is, sustuli, sublatum. alzare, tor via.
Tondeo, es, totondi, sum. tosare.
Tono, as, tonui, itum. tonare.
Torreo, es, rui, tostum. arrostire.
Torqueo, es, rsi, tortum. torcere, tormentare.
Tremo, is, mui. tremare.
Trudo, is, si, sum. scacciar via urtando.
Transeo, is, ivi, itum. passare.
Transilio, is, ivi, litum. trapassar saltando.
Tueor, eris, tuitus, sum. guardare, difendere.
Tundo, is, tutudi, unsum, & tusum. pestare.
Turgeo, es, si. gonfiare.
Valeo, es, lui, litum. star sano, potere.
Veneo, is, nivi, vel nii. esser venduto.
Veho, is, xi, ctum. portar sopra bestie, carri, e vascelli.
Vello, is, vulsi, vulsum. stirpare.
Venio, is, ni, ventum. venire.
Verro, is, rri, sum. scopare.
Verto, is, ti, sum. voltare.
Veto, as, tui, titum. vietare.
Video, es, di, sum. vedere.
Vinco, is, ci, ctum. vincere.

Vin-

incio, is, vinxi, vinctum. legare.
iso, is, si, sum. andare a vedere.
ivo, is, xi, ctum. vivere.
lciscor, eris, ultus sum. vendicarsi.
Volvo, is, volvi, volutum. voltare.
Volo, vis, volui. volere.
Vomo, mis, mui, itum, vomitare.
Voveo, es, vovi, votum. far voto.
Ungo, is, xi, unctum. ungere.
Urgeo, es, si. spingere.
Uro, is, ssi, ustum. bruciare.
Utor, eris, usus, sum. usare, servirsi.

LAUS DEO, ET BEATÆ MARIÆ VIRGINI.